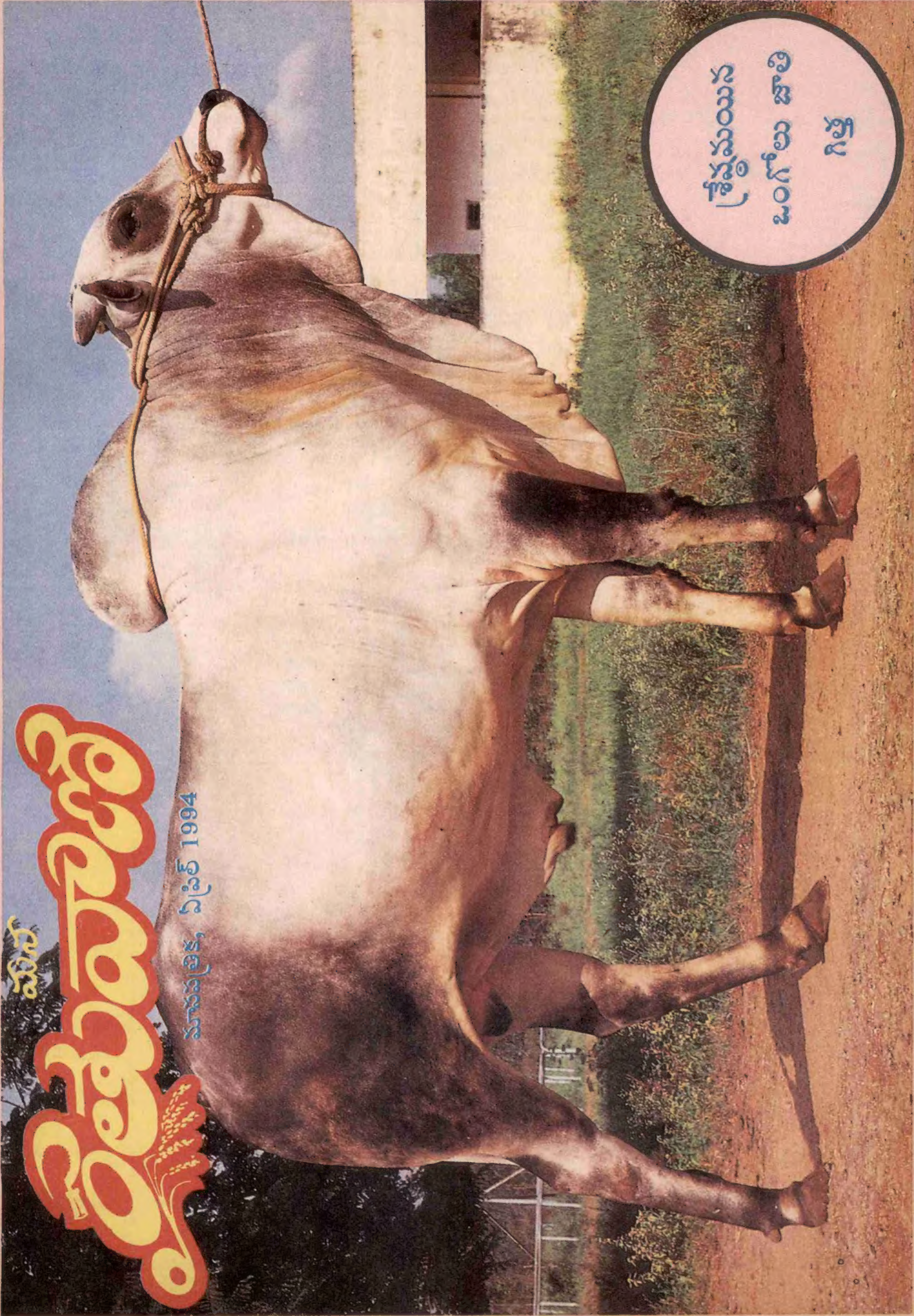

మేకాదాసి

మేక

మార్చి 1994

ప్రజ్ఞమయిన
పంగోలు జాతి
గిత్త

రాష్ట్రంలో వివిధ హోల్‌సేల్ మార్కెట్ ధరలు (31-3-94)

(క్వింటాల్ ధరలు రూ. లలో)

సరుకు	స్థలం	కనిష్ట	గరిష్ట	సరుకు	స్థలం	కనిష్ట	గరిష్ట
వడ్డు :				పైబ్రిడ్	నెల్లూరు	350	355
స్వర్ణ	ఏలూరు	353	353	కందులు :			
స్వర్ణ	మచిలీపట్నం	353	356	చిన్నవి	మచిలీపట్నం	950	960
కొత్తమొలగొలుకులు	నెల్లూరు	355	388	స్థానిక	ఖమ్మం	950	980
సోనామశూరి	సూర్యాపేట	325	335	స్థానిక	సూర్యాపేట	900	965
బియ్యం :				పెసలు :			
స్వర్ణ (పాత)	ఏలూరు	600	600	పెసలు	మచిలీపట్నం	1300	1380
కొత్త మొలగొలుకులు	నెల్లూరు	593	671	పెసలు	ఖమ్మం	951	1230
స్వర్ణ (పాత)	మచిలీపట్నం	710	725	మినుములు :			
సోనామశూరి	కర్నూలు	850	860	పైబ్రిడ్	శ్రీకాకుళం	1000	1030
జొన్న :				దేశవాళి	రాజమండ్రి	1040	1080
తెల్లవి	నెల్లూరు	280	288	స్థానిక	ఖమ్మం	975	1025
తెల్లవి	కర్నూలు	330	340	మిర్చి :			
తెల్లవి	ఖమ్మం	285	285	ఎండువి	మచిలీపట్నం	2180	2371
రాగులు :				ఎండువి	కర్నూలు	2200	2300
కొత్తవి	రాజమండ్రి	270	290	పచ్చివి	ఖమ్మం	1875	2410
దేశవాళి	ప్రకాశం	275	295	వేరుశనగ :			
దేశవాళి	నెల్లూరు	280	288	వేరుశనగ	కడప	750	1081
వడ్డు :				వేరుశనగ	ఖమ్మం	870	1000
పైబ్రిడ్	రాజమండ్రి	310	330	ప్రాద్దు తిరుగుడు :	ఖమ్మం	950	1060
పైబ్రిడ్	ప్రకాశం	310	325	ప్రాద్దు తిరుగుడు	సూర్యాపేట	1057	1057

1994, ఏప్రిల్

సంపుటి : 5

సంచిక : 4

వెల : రూ.4-00

పేజీలు : 36

సంపాదక వర్గం :

బోడేపూడి వెంకటేశ్వరరావు

భీమిరెడ్డి నరసింహారెడ్డి

పి. మధు

వి. శ్రీనివాసరావు

(ఎడిటర్)

☎ 235709

చిరునామా :

ఎడిటర్, మన రైతువాణి,
30ఎ, పాత ఎం.ఎల్.ఎ. క్వార్టర్స్,
హిమాయత్ నగర్, హైదరాబాద్-29.

గమనిక : చెక్కులు, డిడ్లు
'మన రైతువాణి' పేరుతో పంపగలరు.

యుద్ధ ప్రాతిపదికపై మంచినీటి సమస్యను పరిష్కరించాలి

రాష్ట్రంలో తీవ్రమైన నీటి ఎద్దడి ఏర్పడింది. గత రెండు మూడు సంవత్సరాలుగా వర్షాభావం ఏర్పడటం వల్ల భూగర్భ జలాలు కూడా అడుగంటిపోయాయి. రాష్ట్రంలో 27 వేల గ్రామాలుండగా అందులో 7 వేల 8 వందలు గ్రామాలు శాశ్వత మంచినీటి సమస్యాత్మక గ్రామాలుగా ఉన్నాయి. ఇవి గాక మరో 7 వేల గ్రామల్లో వేసవి కాలం మంచి నీటి సమస్య తీవ్రంగా ఉంటుంది. గ్రామాలే కాక అనేక పట్టణాలలో కూడా ఈ సమస్య తీవ్రంగా వుంది. ఆఖరికి రాజధాని నగరం హైదరాబాద్ లో కూడా రెండు రోజులకొకసారి త్రాగడానికి నీరు సరఫరా చేస్తున్నారు.

దప్పికెనప్పుడు బావి త్రవ్వకునే చందంగా వుంది మన రాష్ట్ర ప్రభుత్వ వైఖరి. మనిషికి తిండి ఎంత అవసరమో త్రాగేందుకు నీరు కూడా అంతే అవసరం. మనుషులకే కాదు పశువులకు కూడా నీరు కావాలి.

దూరదృష్టితో ప్రభుత్వం వ్యవహరించాలి. పాదరక్షిత వ్యవసాయం చేయాలి. ఇంత తీవ్రంగా వచ్చి వుండేది కాదు.

భూగర్భ జలాల మట్టాన్ని పెంచేందుకు ఊబ చెరువుల నిర్మాణాన్ని చేపట్టాలని ఇంజనీర్లు పదే పదే చెబుతున్నా ప్రభుత్వం పెడచెవిని పెట్టింది. కరువు కోసం కేంద్రం కేటాయించే నిధుల్లో అధిక భాగం మంచినీటికే ఖర్చు పెడుతున్నామని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చెబుతున్నా అదంతా ఎక్కడ ఖర్చవుతున్నదో సామాన్యుడికి అర్థం కావడంలేదు. రాష్ట్రంలో వందలాది బోర్లు మరమ్మత్తులకు నోచుకోకపోవడం వల్ల అవి నిరుపయోగంగా వున్నాయి. వీటి కోసం రూ.380 లక్షలు కేటాయించామని చెబుతున్నా రిపేర్లు మాత్రం సరిగ్గా జరగడం లేదు.

కావలసింది ప్రణాళికలు, ప్రకటనలు కాదు. ఆచరణ. పౌరులకు త్రాగే నీరు కూడా సరఫరా చేయలేకపోతే ఈ ప్రభుత్వం ఎందుకున్నట్లు? దీని భద్యత ఏమిటి? కాబట్టి ఇప్పటికైనా మూలలు కట్టిపెట్టి గట్టి పని చేసి చూపెట్టాలి. యుద్ధ ప్రాతిపదికమీద అన్ని గ్రామాలకు, పట్టణాలకు మంచి నీరు సరఫరా చేయాలి. కర్తవ్యం మాని వాన దేవుని రాక కోసం ఎదురుచూడటం క్షంతవ్యం కాదు.

లోపలి
పేజీ
లో...
లో...

సంపాదకీయం	1
ప్రపంచ మార్కెట్లో మామిడి.....	2
వేరుశనగ	3
వరి సేద్యంలో ఖర్చు తగ్గుదల	5
వరిలో మానుకాయ తెగులు.....	8
ఆక్వా పరిశ్రమ - నాడు నేడు	9
మహబూబ్ నగర్ లో నీటి వనరులు	11
గణాంక వివరాల సేకరణ	12
నల్గొండ ఉద్యమాలు.....	15
గ్రామీణ సర్వే ఫలితాలు	16
వేసవిలో మెట్ట సేద్యం.....	19
ఖమ్మంలో మార్కెట్.....	22
నల్గొండ నీటి వనరులు.....	24
వ్యవసాయ ప్రదర్శన	26
ఉద్యమ వార్తలు	28
ప్రశ్నలు - జవాబులు	30
మనం - మన ఆహారం	32

ప్రపంచ మార్కెట్లో మామిడికాయలు

మా మిడి కాయల సీజన్ ఆరంభమైంది. పెరిగిన ధరలతో సగటు భారతీయులు ఎటూ కొనలేరు గనుక ఎగుమతిపై దృష్టి సారించబడుతున్నది. మన దేశం నుండి ఎగుమతి అయ్యే మొత్తం పండ్లలో మామిడి కాయలు 23 శాతం కలిగి వున్నాయి.

ప్రపంచ ఉత్పత్తిలో మన దేశం వాటా 63 శాతం అయినప్పటికీ మార్కెట్లో మన వాటా 28 శాతం మాత్రమే. ప్రధానంగా మామిడి కాయలు దిగుమతి చేసుకునే అమెరికాకు ఇండియాలో ఈ కాయలు పండుతాయన్న విషయం కూడా తెలియదట. వారు ఫిలిప్పైన్స్, పాకిస్తాన్, ఇండోనేషియా నుండి దిగుమతి చేసుకుంటారు. మన దేశం నుండి ప్రధానంగా గర్బ దేశాలకు ఎగుమతి అవుతుంది. ఈ సంవత్సరం యూరోపియన్ మార్కెట్లో అవకాశం కలుగవచ్చని అంటున్నారు. ఇక్కడ మంచి ధరకూడా వస్తుంది.

గత మూడు సంవత్సరాల నుండి క్రమంగా మన ఎగుమతులు పెరుగుతున్నాయి.

1991-92 లో 23 వేల టన్నులు

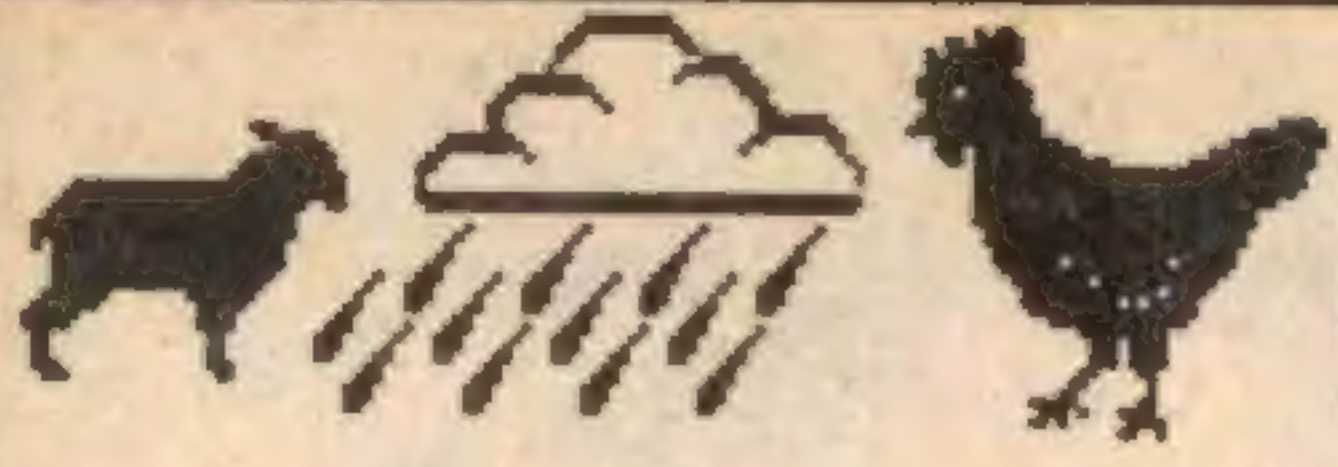
1992-93 లో 27 వేల టన్నులు ఎగుమతి అయ్యాయి. ఈ సంవత్సరం మరో 30 శాతం పెరగవచ్చని అంచనా వేస్తున్నారు.

మన దేశం నుండి ఎగుమతి అయ్యే వాటిల్లో సగం ఆల్ఫాన్స్ రకం కాయలు. ఇది దేశంలో 2 శాతం మాత్రమే ఉత్పత్తి అవుతుండగా అందులో సగం ఎగుమతి అవుతుంది.

విదేశాలకు ఎగుమతి చేసేందుకు తగిన రవాణా సౌకర్యాలు, శీతల గిడ్డంగులు, వాహనాలు మన దగ్గర లేవు.

కేవలం 25 శాతం పండ్లు మాత్రమే ఓడల ద్వారా రవాణా అవుతున్నాయి. దీనికి విమానాల ద్వారా అయ్యే ఖర్చులో 20 శాతం మాత్రమే సరిపోతుంది. మధ్య ప్రాచ్యానికి రవాణా ఖర్చు విమానాల ద్వారా కే. జికి రు. 30 లు ఖర్చు అయితే సముద్ర మార్గాన రు. 6 లు మాత్రమే అవుతుంది.

అశాస్త్రీయ సేద్యంతో నష్టపోతున్న రబీ వేరుశనగ రైతాంగం

నాగార్జున సాగర్ ఎడమకాలువ ప్రాంతంలోని రబీ వేరుశనగ రైతులు సేద్యంలో అశాస్త్రీయ విధానాల వల్ల నష్టపోతున్నారని ఇటీవల వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయం వారి ఆధ్వర్యములో జరిపిన పరిశోధన పర్యటనలో గమనించబడింది. పర్యటనలో భాగంగా 50 మంది రైతులు రబీ వేరుశనగ చేలను ఎంపిక చేసిన ఖమ్మం, నల్గొండ జిల్లాలలోని గ్రామాలలో జనవరి 94లో పరిశీలించుటం జరిగింది.

వేరుశనగ ఊడదిగడానికి, ఎరువుల వాడకం లో సమతుల్యం సాధించడానికి సేంద్రియ రసాయనిక ఎరువులను సమీకృతంగా వాడాలి. గణనీయమైన రైతాంగం సేంద్రియపు ఎరువును వాడకుండా కేవలం రసాయనిక ఎరువులపై ఆధారపడుతున్నారని గమనించబడింది. ఇది మంచిది కాదు.

లభ్యతను బట్టి కొద్ది మోతాదులోనైనా (ఎకరమునకు 10 బండ్లు చివకిన పశువుల పెంబును వేయాలి, లేనిచో కనీసము ఖరీప్ లో పెసరను వేసి పెసర కాయకోసిన తరువాత, వేరుశనగ దుక్కి సమయంలో దుక్కిలో కలిసేలా కలియదున్నాలి.

ఈ పర్యటనలో అక్టోబర్ 3న వారములోపల వేసిన వారి చేలు బాగా పెరిగి బాగా కాయ కాస్తున్నట్లు గమనించబడింది. అక్టోబర్ చివరి వారములో వేసిన చేలు ఒక మోస్తరుగా కాపు ఉన్నా అక్టోబర్ 3న వారములో వేసిన దాని కన్నా కొద్దిగా తక్కువగా ఉన్నట్లు గమనించబడినది. కోదాడ దగ్గర ఉన్న ఆకుసాముల గ్రామంలో ఒక రైతు ఒకే చేలో, అక్టోబర్ చివరి వారములో, నవంబర్ మొదటి పక్షంలో మరియు డిసెంబర్ 11న తేదిన వేసినారు. డిసెంబర్ నెలలో వేసిన చేలో ఊడ దిగులేగాని, పూత పూయటం గాని జరగలేదు. ఇదే విధముగా డిసెంబర్ నెలలో వేసిన మరో మూడు చేలల్లో పూత పూయటంగాని, ఊడ దిగటంగాని, జరగలేదు. అందువల్ల ఏకారణం చేతనైనా రబీలో వేరుశనగ నవంబర్ ఒదటి వారము లోపల వేయలేకపోతే, వేరుశనగ మానుకొని, దానికి

అరిబండి ప్రసాదరావు
కురాకుల వెంకటకృష్ణ

బదులుగా పొద్దుతిరుగుడు పంటగాని, లేదా మొక్కజొన్న గాని వేయాలి. నవంబరులో వేసిన పైరు దిగుబడి డిసెంబరు నెలలో చలి తీవ్రత మీద తీవ్రత ఎప్పుడు మొదలవుతుంది అనే అంశం మీద ఆధారపడుతోంది. ఇవి ముందుగా తెలువచ్చు. అందువల్ల, రబీ వేరుశనగకు సాధ్యమైనంత తొందరలో అక్టోబరులో వేయాలి. రబీ వేరుశనగలో నీటి వసతి ఉన్న సందర్భాల్లో ఎకరానికి కేవలము 16

కిలోల నత్రజని, 24 కిలోల భాస్వరము 24 కిలోల సాల్ఫాస్ ఉన్న రసాయన ఎరువులు మూత్రమే వాడాలని సూచించబడింది. దీనికి విరుద్ధంగా, దాదాపు అందరు రైతులు నూచించిన నత్రజని కన్నా, ఎన్నోరెట్లు (ఎకరానికి 85 కిలోల వరకు) అధికంగా వాడినట్లు గమనించబడింది. ఇలా అధిక మోతాదులలో నత్రజని వాడుటవల్ల పైరుపై చీడపురుగులు అధికంగా ఆశించి, రైతులు నష్టపోతున్నారని గమనించబడింది. కొన్ని చేలల్లో పైరు బాగా పెరిగినట్లు అగుపడ్డా, కోయ మూత్రం లేదు. కోత కోసిన

సందర్భాలలో గింజ ఊరక, కాయలో చట్టలుగా (ఆలుగా) ఉన్నట్లు గమనించబడింది. వేరుశనగ వేళ్ళ మీద ఉన్న బుడిపల్లో, గాలిలోని నత్రజని స్థిరీకరించబడి, పెరిగే మొక్కకు ఉపయోగపడుతుంది. అందువల్ల వేరుశనగకు అంతగా నత్రజని వేయనవసరము లేదు.

రైతులలో ఎక్కువ భాగము సాల్ఫాస్ ఎరువును వాడలేదు. వేరుశనగలో సమతుల్య పోషక పదార్థ లభ్యతకై సాల్ఫాషియం వాడటం అవసరం. సాల్ఫాస్ వాడకము వల్ల పంటబాగా పెరగటమేగాక, కీటక రోగనిరోధక శక్తి పెరుగుతుంది. గింజకూడా బాగా ఊరి కాయతూకం కూడా వస్తుంది. కాని, సాల్ఫాస్ వాడని చేలల్లో వేరుశనగకు చీడ పురుగులు ఎక్కువగా ఆశించడమేగాక, కాయ

ఊరడము లేదని గమనించబడింది.

వేరుశనగ ఎకరమునకు 200 కిలోల జిప్సంతో తొలిపూత సమయంలో, కలుపు తీసి, చాళులలోని మొక్కల మొదళ్లలో వేసి జూమిలో కలిపేలా దంతె చేస్తే బాగుంటుందని సూచించబడింది. దీనిలో వేరుశనగకు కావలసిన కాల్షియం, మరియు గండకములు ఉంటాయి. ఇదిరలో వేరుశనగకు, సూపర్ ఒక బస్తా వేసేవారు. భాస్వరమును సూపర్ పాస్పేట్ ద్వారా వేయని రైతులు పైన సూచించిన విధంగా జిప్సమ్ని వాడాలి, చాలామంది రైతులు ఇటు జిప్సమ్ను అటు సూపర్ పాస్పేట్నుగాని వాడలేదు. వేలలో కాయబాగా ఊరలేదని గమనించ బడింది. అందువల్ల వేరుశనగ సాగులో భాస్వరమును సూపర్ ద్వారా గాని లేదా కాంప్లెక్స్ ద్వారా గాని వేసిన రైతులు, జిప్సమ్ను విధిగా వేయాలి.

ఒక రైతు ముస్సారి రాక్ పాస్పేట్ను భాస్వరము ఎరువుగా వాడారు. రాక్ పాస్పేట్లో ఉన్న భాస్వరము నీటిలో కరగదు. రాక్ పాస్పేట్ను ఆమ్లగుణాలున్న మరియు దీర్ఘకాలిక పైరులకు ముఖ్యంగా పండ్లతోటలకు ఉపయోగపడుతుంది. ఇది ఖమ్మం, నల్గొండ జిల్లాలలో వేరుశనగ పంటకు ఉపయోగపడదు. లభ్యతను బట్టి సూపర్ ల ద్వారా భాస్వరాన్ని ఎకరానికి 150 కిలోలు వాడాలి. సూపర్ లభ్యంగాని సమయంలో కాంప్లెక్స్ ద్వారా (డి.ఎ.సి. రేక బి.బి.సి, 28,28,0; లాంటివి) భాస్వరంను వేయవచ్చు.

నీటి చసతి ఉన్నవారు లేదా, కాలువకు దగ్గరగా ఉన్నవారు వేరుశనగకు అవసరమైన దానికన్నా ఎక్కువ తడులు కట్టినట్లు గమనించబడింది. ఇలా కట్టిన రైతులు నష్టపోతున్నారు. పూతకు ముందు, నీటి ఎద్దడి వల్ల చేను పడలిపోతున్నట్లు అగుపడినపుడు పూతమే, తడి వేయాలి. అదే విధంగా, ఊడ దిగేసమయంలో జూమిపై పొర గట్టిగా ఉన్నట్లైతే, కొద్ది మోతాదులో నీటిని కట్టాలి. కాయ ఊరే సమయంలో పైరు సాయంకాలంనకు పడలిపోయినట్లు అగుపడితే తడివేయాలి. స్థానిక పరిస్థితుల వల్ల 2 రేక, 3 తళ్లు వేసిన చేలర్లో హసన కాయ, గింజ బలంగా ఊరి పైరు/బాగుందని పర్యటనలో గమనించబడింది.

కొన్ని చేలర్లో తెప్పలు, తెప్పలుగా రేత ఆకులు తెల్లగా రేదా సమస్తం పర్లంగా ఉన్నాయి. ఇది వేరుశనగలో ఇనుము ధాతులోపం వల్ల వస్తుంది ఇలా అగుపడిన వెంటనే 5 గ్రాముల అన్నబేడిని ఒక మోస్తరు పైజా నిమ్మకాయ రసం ఒక లీటరు నీటిలో కలిపి పైరుపై స్ప్రేవేయాలి. ఇలా రేత ఆకులు ఆకుపచ్చగా మారేవరకు, రెండు మూడు దసాలుగా స్ప్రే వేయాలి. అన్నబేడి దొరకని సమయంలో, టరెండ్ ఇనుమును కూడా స్ప్రే చేయవచ్చు.

రబీ వేరుశనగ వేసే సాలమును చాలా మంది రైతులు ఖరీఫ్లో పైరు వేయకుండా పడావుగా వుంచారు. ఇలా కాకుండా, తొలకరి వర్షంతో పెసర వేయవచ్చు. పెసరకు ఎకరానికి 100 కిలోల సూపర్ వేసినట్లయితే పెసర బాగా పెరిగి కాయబడే గాక, తరువాత వేరుశనగకు బాగా బలం చేకూరుస్తుంది. ఇలా చేసిన చేలు బాగా ఉన్నట్లు గమనించబడింది.

నీటి చసతి ఉన్న కొంతమంది రైతులు, రబీ వేరుశనగ కోసిన తరువాత తీగ వేరుశనగ పైరు వేయుటకు సిద్ధము చేసుకొంటున్నారు. ఇలా ఒకే పైరును, ఒకే సంవత్సరములో పలుమార్లు ఒక దాని తరువాత ఇంకొకటి వేయటం శాస్త్రీయంగా సమర్థనీయం కాదు. ఈపద్ధతిలో ఎన్నో నష్టాలున్నాయి. ఇట్టి రైతులు వేరుశనగ కోసిన తరువాత మొక్కజొన్న లేదా సొద్దుతిరుగుడు పెంచి అధిక లాభమును సాందవచ్చు.

వ్యవసాయంలో శాస్త్రీయ దృక్పథం ఆచరణలు అవసరం. లేనిచో రైతులు, తమ శ్రమకు, పెట్టుబడికి తగిన ఫలసాయం సాందలేరు. అందువల్ల రబీ వేరుశనగ రైతులు పై సూచనలు ఆచరించాలి.

“నీరా” :

తాటి, ఈత చెట్ల నుండి తాజాగా తీసిన రసాన్ని నీరా అంటారు. దీన్ని పులియబెడితే, కల్లు తయారు అవుతుంది. ‘నీరా’ కు ఎన్నో ఔషధ గుణాలు ఉన్నాయని ఒక నమ్మకం. దీనివల్ల జీర్ణశక్తి పెరిగి ఆకలి పెరుగుతుంది. ఉబ్బపం (ఆప్తమా), రక్త హీనత మొదలగు రోగాలకు నీరా మంచి టానిక్ గా పనిచేస్తుందని చాలా మంది భావిస్తారు. ప్రతి 100 మి.లీ. నీరాలో 127 గ్రా. పంచదార, 15.5 మిల్లిగ్రాముల కాల్షియం, 2.4 మి. గ్రా. ఇనుము, 14.3 గ్రాముల భాస్వరం, 36.7 మై. గ్రా. ఫయామిన్, 36.7 మై. గ్లోరిబోఫ్లేటిన్, 297 మై. గ్రా. వికోటినిక్ ఆసిడ్ మరియు 21.9 మి.గ్రా. మాంసకృత్తులు ఉంటాయి. దీనిలో షుమారు 50 కాలరీల పోషక పదార్థాలు ఉంటాయి. దీని నుండి బెల్లం, పంచదార, బెల్లపు పొకం, పటిక బెల్లం, చికోలేట్లు మొదలయినవి తయారుచేయవచ్చు.

వరి సేద్యంలో సస్యరక్షణ ఖర్చు తగ్గించడం ఎలా?

- తుమ్మల రత్న సుధాకర్
- అరిబండి ప్రసాద రావు

[స]స్య రక్షణ మందుల ఖరీదులు ఇటీవల హద్దు, అదుపు లేకుండా పెరిగిపోతున్నాయి. 1994-95 బడ్జెట్ తరువాత అన్ని రకాల సస్యరక్షణ మందులు 20-25% వరకు పెరిగి పోయాయి. ఇదేగాక, సస్యరక్షణ మందులను విచక్షణా రహితంగా వాడటం వల్ల కాలుష్య ప్రమాదం కూడా లేకపోలేదు. ఈ కారణాల దృష్ట్యా సస్యరక్షణ మందుల వాడకాన్ని కనీస స్థాయికి తగ్గించాలి. ఈ సందర్భాల్లో క్రింది సూచనలు వరి సేద్యంలో సస్య రక్షణ ఖర్చును తగ్గించడానికి ఉపయోగ పడతాయి.

1) రైతులు వివిధ ప్రాంతాలలో కావాల్సిన దాని కన్నా ఎక్కువ నత్రజని ఎరువును వాడుతున్నారని గమనించబడింది. చాలామంది రైతులు నత్రజనితోపాటు, ఫాస్ఫరస్ ఎరువులను కాంప్లెక్సు ఎరువుల ద్వారా వాడుతున్నారు. నూటికి 80 శాతం రైతులు పోటాషియం ఎరువును ఏమాత్రం వాడటం లేదు. ఫలితంగా ఎరువుల వాడకంలో సమతుల్యం లేక నత్రజని ఎరువును అవసరమైన దానికన్నా ఎక్కువ వాడుతున్నారని గమనించబడింది. దురదృష్టంగా, ప్రభుత్వపు ఎరువుల ధరల విధానాలు, నత్రజని ఎరువుల వాడకాన్నే ప్రోత్సహించేవిగా వున్నాయి. రైతాంగం సేంద్రియపుటెరువులయిన పశువుల ఎరువుల వేయడం కూడా చాలా వరకు తగ్గించారు. ఈ మార్పులతోబాటు, నత్రజని ఎరువులను అధికంగా వాడటం వల్ల పైరు ముదురు ఆకుపచ్చ రంగులో కంటి ఇంపుగా కనిపించి నా, పైరు చీడపీడలను తట్టుకొను శక్తి కోల్పోతుంది. ఫలితంగా చీడపీడలు ఎక్కువగా వచ్చి, సస్యరక్షణ ఖర్చు ఎక్కువ అవుతుంది. వరిసేద్యంలో సస్యరక్షణ ఖర్చు తగ్గించడానికి సక్రమమైన పాళ్ళలో సేంద్రియ, రసాయనిక ఎరువులను సమీకృతంగా వాడాలి. రసాయనిక ఎరువులలో నత్రజని, భాస్వరం, పొటాష్ ఎరువులు భూసార పరీక్షల ఆధారంగా లేదా స్థానిక వ్యవసాయ అధికారుల సూచనల మేరకు సక్రమ పాళ్ళలో వాడాలి. ఇలా వాడటం వల్ల ఎరువుల మీద పెట్టే ఖర్చు తగ్గి అత్యధిక ఫలితాన్ని పొందడమే గాక, సస్య

రక్షణ ఖర్చులను కూడా గణనీయంగా తగ్గించవచ్చు.

2. వరి సేద్యం చేసే వివిధ ప్రాంతాలలో స్థానిక స్వ భావాలను బట్టి, వాతావరణ పరిస్థితులను బట్టి, వివిధ చీడ పీడలు ప్రాముఖ్యంగా ఆశిస్తున్నాయి. దీనిని రైతులు గత అనుభవం దృష్ట్యా ఇట్టే గ్రహించవచ్చు. వివిధ రకాల చీడపీడలను తట్టుకోవటానికి పరిశోధనల ద్వారా వివిధ రకాల్ని ఇప్పటికే రూపొందించడం జరిగింది. వీటి వివరాలు ఈ క్రింద ఇవ్వబడ్డాయి :-

- ఉల్లికోడు : కావ్య, ఎర్రమల్లెలు, సురేఖ, ఫల్గుణ, పోతన, సురక్ష మొ
- సుడిదోమ : చైతన్య, కృష్ణవేణి, వజ్రం మొ
- అగ్గితెగులు : పినాకిని, తిక్కన, సింహపురి, స్వర్ణముఖి.
- ఆకుఎండుతెగులు : స్వర్ణ, సత్య, మసూరి మొ
- ఝుంగ్రో వైరస్: విక్రమార్య, యం.టి.యు 9992, సురక్ష మొ

అందుబాటునుబట్టి ప్రముఖంగా వచ్చే జబ్బులకు బట్టి పై రకాల్లో ముందుగానే ఎంచుకొని విత్తనాలను సేకరించి వాడాలి. దీనివల్ల వరిపై అతిప్రాముఖ్యంగా వచ్చు చీడ పీడలపై చేయవలసినచే సస్యరక్షణ ఖర్చును దాదాపు పూర్తిగా తగ్గించవచ్చు.

3. చీడపీడలు నారుమడి నుండి ఆశించి నాటిన తరువాత అభివృద్ధి జెంది, ప్రధాన పైరుకు నష్టం చేస్తాయి. నారుమడి వైశాల్యం నాటే పొలంకన్నా చాలా తక్కువ గనుక సస్యరక్షణకు ఖర్చు చాలా తక్కువగా అవుతుంది. అందుచేత చీడపీడల వ్యాప్తి ఎక్కువ గల ప్రాంతాలలో నారుమడి లోనే

కార్పొరేషన్ గుళికలు ఒకటిన్నర 3 జి లేదా ఫోరేట్ 10 జి గుళికలు 0.5 కిలో ఎకరా నారుమడికి విత్తిన 5.7 రోజులకు పోయాలి. గుళికలు అందుబాటులో లేకపోతే ద్రావకపు మందులను 10 రోజులకు, మరల 17వ రోజు స్ప్రే చేయవచ్చు.

3. అననుకూల పరిస్థితులలో, ఏదైనా ఒక చీడపీడ పాలంలో అగుపిస్తే వెంటనే సస్యరక్షణ మందులు వాడకూడదు. ప్రకృతిలోనే వాటి నియంత్రణ చేయడానికి కొన్ని రకాల కీటకాలు ఉండి, ఆయా కీటకాల వ్యాప్తిని అరికడతాయి. గమనించిన వెంటనే సస్యరక్షణ మందు వాడకుండా ప్రతిరోజూ గమనించిన కీటకాన్ని లేదా విస్తృతమవుతుందా లేక నిలకడగా ఉందా అని గమనించాలి. గమనించిన పురుగు/రోగము విస్తృత మవుతూ పైరుకు గణనీయంగా నష్టం కలుగిస్తుందని నిర్ధారించు కున్న తర్వాతనే, సస్యరక్షణ మందును వాడాలి.

పరిశోధనల ద్వారా వివిధ చీడ పీడలకు ఎంత తీవ్రత వరకు పైరుకు అంతగా నష్టం వుండదో, ఎంత వరకు వేచి వుండవచ్చో నిర్ధారించబడింది. ఈ క్రింది పట్టికలో ఇచ్చిన వివరాలు ఎంత తీవ్రతవరకు వేచి వుండవచ్చో మరియు వాటి పరిమితిని బట్టి సస్యరక్షణ మందు ఎప్పుడు వాడాలో సూచించబడ్డాయి.

పట్టిక : పరిలో ఆశించు పురుగు, తెగుళ్ళ నిర్ణీత తీవ్రతల పరిమితులు

పైరుదశ/పురుగు లేక తెగులు పేరు	నిర్ణీత తీవ్రతల పరిమితి

నారుమడి :

మొవ్వ పురుగు	ప్రతి చదరపు మీటరుకు ఒక పురుగు లేదా ఆకుకు ఒక గ్రుడ్ల సముదాయం.
ఉల్లికోడు	ప్రతి చదరపు మీటరుకు 1-2 పురుగులు.
అగ్ని తెగులు	తెగులు సోకిన ఆకులు 2 నుండి 5 శాతం వరకు.

నాలు నుండి పిలకల మధ్య దశ :

మొవ్వ పురుగు	ప్రతి చదరపు మీటరుకు ఒక పురుగు లేదా ప్రతి ఆకుకు ఒక గ్రుడ్ల సముదాయం లేదా చచ్చిన మొవ్వలు 5 శాతం వరకు.
పచ్చ దీపపు పురుగు	దుబ్బుకు 10 పురుగులు
హిస్సా (తొలకాకు	ప్రతి చదరపు మీటరుకు 2 పెద్ద పురుగులు లేదా 2 ఆశించిన ఆకులు.
ఉల్లికోడు	దుబ్బుకు 1 గొట్టము లేదా పురుగు ఆశించిన 5 శాతం పిలకలు.
ఆకుముడత	ప్రతి దుబ్బుకు పురుగు ఆశించిన 2 ఆకులు.
గోధుమరంగుదోమలు	ప్రతి దుబ్బుకు 5-10 దోమలు.
తెలుపు దోమలు	ప్రతి దుబ్బుకు 10 పురుగులు.
పరి ఈగ	ప్రతి చదరపు మీటరుకు పురుగు ఆశించిన ఆకులు 80 శాతం.

పిలక దశ :

మొవ్వ పురుగు	ప్రతి చదరపు మీటరుకు 10 శాతం చచ్చిన మొవ్వలు.
ఆకు ముడత	ప్రతి దుబ్బుకు పురుగు ఆశించిన ఆకులు.
ఉల్లికోడు	ప్రతి చదరపు మీటరుకు 5 శాతం గొట్టాలు.

గోధుమ రంగుదోమలు ప్రతి దుబ్బుకు 5-10 దోమలు.

హిస్సా (తొలకాకు తెగులు)	ప్రతి దుబ్బుకు 2 పురుగులు

అగ్ని తెగులు	తెగులు సోకిన ఆకులు 5-10 శాతం
ఆకు ఎండు తెగులు	తెగులు సోకిన ఆకులు 2-5 శాతం.

ఇంట్లో పాలు మిగిలిపోతున్నాయా?

వాటిని వృధా చేయకండి. పాలను అడుగు అంటు కుండా వెడల్పాటి బాణలిలో కలియపెడుతూ మరగనిచ్చి 'కోవా' గా మార్చండి. 4 లీటర్ల బిట్టెపాలు లేదా 5 లీటర్ల ఆవు పాల నుండి ఒక కీలో కోవా తయారు అవుతుంది. ఇది రెండు మూడు రోజులు నిల్వ ఉంటుంది. దీన్ని సమీప మార్కెట్లో అమ్ముకోవచ్చు. దీనితో గులాబ్ జాం, వివిధ రకాల బిట్టెలు, కోవాబిళ్ళలు తాంటి స్వీట్లు తయారు చేసుకోవచ్చు. ఈ స్వీట్లు రెండు, మూడు వారాలు నిల్వ ఉంటాయి. వచ్చి కోవా ఖరీదు కిలోకు ర. 40-50 లు ఉంటుంది. స్వీట్లు చేసి అమ్మితే, ఎక్కువ ఆదాయం వస్తుంది.

పాము పాడ తెగులు తెగులు సోకిన పింకలు 10 శతం.

టుంగ్రో వైరస్ చదరపు మీటరుకు 2 వచ్చ దీపపు పురుగులు లేదా తెగులు ఆశించిన ఒక దుబ్బు.

చిరుపాట్ల నుండి పాట్ల మధ్య దశ :

ఆకు ముడుత ప్రతి దుబ్బుకు పురుగు ఆశించిన ఆకులు.

వచ్చ దీపపు పురుగులు ప్రతి దుబ్బుకు 10-20 పురుగులు.

గోదుమరంగు దోమలు ప్రతి దుబ్బుకు 5-10 దోమలు

తెలుపు రంగు దోమలు ప్రతి దుబ్బుకు 5-10 దోమలు

పాము పాడ తెగులు ఆశించిన పింకలు 10 శతం

పూత దశ తరువాత :

గోదుమ రంగు దోమలు ప్రతి దుబ్బుకు 20 దోమలు

వరినల్లి ప్రతి చదరపు మీటరుకు 1-2 పురుగులు

అగ్ని తెగులు తెగులు ఆశించిన ఆకులు 5 శతం.

పాము పాడ తెగులు తెగులు ఆశించిన పింకలు 10శతం.

4. ఏదైనా చీడ పీడను సన్యరక్షణ మందుతో నియంత్రణ చేయాలని నిర్ణయిస్తే కేవలం ఖరీదు దృష్టిలో పెట్టుకోకుండా

మందు నాణ్యతను గూడా చూడాలి. మందు కొన్నప్పుడు డబ్బా/పేకెట్ మీద నూచించిన వాడవలసిన గడువు దాటిన మందులను ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ కొనరాదు. వాడరాదు. వాడితే, ఖర్చు తప్ప ఫలితం ఉండదు. సన్యరక్షణ మందులను నూచించిన మోతాదులోనే వాడాలి. మోతాదు కన్నా తక్కువ వాడిన, మందు పని చేయకపోవడమే గాక, చీడపీడలకు నిరోధక శక్తి పెరుగుతుంది. ఎక్కువ మోతాదులో వాడిన, సన్యరక్షణ ఖర్చు ఎక్కువగా అవడమే గాక, పైరు దెబ్బ తినే ప్రమాదం ఉంది. సాధ్యమైనంత వరకు స్ప్రేచేసేటప్పుడు ప్రత్యేకించి పైరు పూత దశలో సాయంత్రపు వేళల్లోనే స్ప్రే లేదా డస్ట్ చేయాలి. డస్ట్ మందులను డస్టర్ నహాయంతోనే వాడాలి గాని చేతితో చల్లరాదు. చేతితో చల్లితే, ఖర్చు ఎక్కువయేగా మందు సమానంగా పూరుమీద పడదు. పైరు ఇతర దశల్లో ఉన్నప్పుడు, డస్టింగ్ లేదా స్ప్రేయింగ్ను ఉదయం కూడా చేయవచ్చు. గడ్లమీద ఉన్న గడ్డిజాతి కలుపు మొక్కల చీడపీడల అభివృద్ధికి ప్రత్యామ్నాయ మొక్కలుగా ఉపయోగపడతాయి. అందువల్ల గడ్లమీద ఉన్న గడ్డి జాతి మొక్కలను తరచు కోసి వేయాలి. అదేవిధంగా పొలంలో కలుపు మొక్కలను కూడా తీసివేయాలి. స్పేర్ లేదా డస్ట్ చేసే మందులను గడ్లమీద కూడా వాడాలి. పొలాన్ని పరిభుభ్రంగా వుంచుకోవాలి. పైరును తరచు గమనిస్తూ పై సూచనలను సమీకృతంగా పాటించి వరి సేద్యంలో సన్యరక్షణ ఖర్చును తగ్గించి అధిక లాభం పొందవచ్చు.

పాల వాడకం :

తరిసరి సగటున మన రాష్ట్రంలో లభ్యమయే పాలు రోజుకు 150 గ్రాములు మాత్రమే. ఇది మన దేశం మొత్తం మీద 180 గ్రాములు. అంటే, మన రాష్ట్రంలో పాల ఉత్పత్తిలో మిగతా రాష్ట్రాలకన్నా చాలా వెనుకబడి ఉంది. మనీషీ సగటున 220 గ్రాముల పాలుకావాలి. పిల్లలకు అదనంగా ఇంకో 100 గ్రాములు కావాలి. పంజాబులో తరిసరి పాల వినియోగం అత్యధికంగా 660 గ్రాముల స్థాయిలో ఉంది. ఒకప్పుడు పాల ఉత్పత్తిలో మన రాష్ట్రం దేశంలో 5వ స్థానంలో ఉండేది. ఇప్పుడు 10 వ స్థానంలోకి దిగిపోయింది. ఎందుకు ఇలా వెనుకబడిపోయాం? ఆలోచించాల్సిందే !

వరిలో మానుకాయ తెగులు

ఇటీవల ఖమ్మం, కరీంనగర్, నల్లగొండ, నెల్లూరు, ప్రకాశం, కృష్ణా, ఉభయ గోదావరి జిల్లాలలో వరిపై మానుకాయ తెగులు వస్తున్నట్లు గమనించడం జరిగింది. మానుకాయ తెగులు వరి వెన్నులోని కొన్ని గింజలకు మాత్రమే ఆశిస్తుంది. ఈ తెగులు సోకిన గింజలు పసుపు నారింజ మిశ్రమ రంగుల్లో ఉండి గింజలు ఆకారాన్ని కోల్పోయి తుమ్మ పూవు మాదిరిగా మారిపోతుంది. ఈ తెగులు ఒక రకమైన బూజు తెగులుకు సంబంధించినది. ఈ బూజు మొక్క శిలీంధ్రముల ద్వారా ఒకచోట నుండి మరొక చోటికి వయనించి, అభివృద్ధి చెందుతాయి. వెన్నులు పొట్టనుండి బయట పడినప్పటినుండి మొదలుకొని నుంకు దశలోనూ, పొందశలోను ఆశించి గింజగట్టిపడే దశవరకు అభివృద్ధి చెందుతుంది. ఈ తెగులు సోకిన వెన్నులు క్రమంగా పసుపు నారింజ రంగు నుండి కాలుక మసిగా మారి తెగులు సోకిన గింజల నాణ్యతను కూడా దెబ్బ తీస్తుంది. దాని ఫలితంగా, ధాన్యపు రేటు పడిపోతుంది. ఈ తెగులు ఆశించిన ధాన్యం నిల్వ చేసినప్పుడు, నాణ్యత కోల్పోతుంది.

ఈ తెగులు వెన్ను బయట పడినప్పటి నుండి శుంకు దశ మధ్యకాలంలో గాలిలో తేమ ఎక్కువగా ఉండి ఆకాశం మేఘావృతం గాను, తేలికపాటి జల్లులు వచ్చు సందర్భాలలో త్వరగా వ్యాప్తి చెందుతుంది. ఈ తెగులు వల్ల 20 శాతం వరకు కూడా దిగుబడి తగ్గవచ్చని గమనించబడింది. కొన్ని ప్రాంతాల్లో ఈ తెగులు వచ్చినప్పుడు దిగుబడి ఎక్కువ అవుతుందనే అపోహ ఉంది. ఇది వాస్తవంగాదు. ఈ తెగులును కొన్ని ప్రాంతాలలో తుమ్మ పూవు రోగం అని కొన్ని ప్రాంతాల్లో మానిపండు తెగులు అని కూడా పిలుస్తారు.

తెగులు ఎక్కువగా వచ్చే ప్రాంతాలలో వెన్ను బయటకు వచ్చే సమయంలో ఒకసారి, వారం రోజుల తరువాత మరొక సారి కార్బండాజిమ్ (బాలిస్టిన్) ఒక్కగ్రాము మందును 25 లీటర్ల నీటికి కలిపి సాయంత్రపు వేళల్లో స్ప్రే చేయాలి.

ఈ తెగులు కనిపించిన తరువాత ఏ మందు అంతగా పని చేయదు. అందువల్ల మందు వాడటం ఆర్థికంగా సమర్థనీయం గాదు.

ఈ తెగులు సోకిన గింజలు ఎక్కువ కాలం నిల్వ యుంచరాదు. కొద్ది కాలం నిల్వ ఉంచే సమయంలో గింజలను బాగా ఆరబెట్టాలి. చేలగల్ల మీద ఉండే గడ్డి జాతి కలుపుమొక్కలను ఎప్పటికప్పుడు తీసేవేయాలి. తెగులు సోకిన గింజలు విత్తనాలుగా వాడవద్దు.

★
-తుమ్మల రత్న సుధాకర్

వివిధ తెగులకు తట్టుకొనే వరి రకాలు :

ఉల్లికోడు : సురేఖ, పోతన, కాకతీయ, ధాన్యరాక్షి, మహేంద్ర, దీప్య, కాన్య, ఎర్రమల్లెలు, ఓరుగల్లు.

దోమపొలు : వజ్రం, వ్రతిభ, చైతన్య, కృష్ణవేణి, నంది.

అగ్గితెగులు, కొత్త మొలగొలుకులు 72 మరియు 74 రకాలు. పీనాకిని, తిక్కన, పీంహపురి, శ్రీరంగ స్వర్ణముఖి.

ఎండాకులు : స్వర్ణ, ప్రభాత్.

చలివి తట్టుకునే రకాలు : తెల్ల పాంస, ఎర్రమల్లెలు.

నీటి ముంపుకు తట్టుకొనే రకాలు : బాడవ మశూరి.

నీటి ఎద్దడికి తట్టుకొనే రకాలు : ఎంటీయు 9993, పుష్కల.

భారతవేళంలో సుమారు 36 కోట్లమంది (43.7%) దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన జీవిస్తున్నారు. ఇందులో 80% గ్రామ సీమల్లో వివసిస్తున్నారు

- అంతర్జాతీయ కార్మిక సంస్థ నివేదిక

అక్వారంగంలో రొయ్యల పెంపకం :

నేడు - రేపు

డా॥ ఎ. పార్థసారథి, పి. హరిబాబు
అప్లయిడ్ అక్వా ఆసిస్టెన్స్, భీమవరం ప.గో.జి.

❶ దేశీ ఋణభారంలో సతమతమవుతున్న మనదేశం లాంటి అభివృద్ధిచెందుతున్న దేశాలకు విదేశీ మారక ద్రవ్యాన్ని ఆర్జించి పెట్టే 'రొయ్యల పరిశ్రమ' గ్రుడ్లుపెట్టే బంగారుబాతుతో సమానం. గత రెండు దశాబ్దాలలో గణనీయంగా పెరిగిన అంతర్జాతీయ వాణిజ్యంలో పోల్చుకుంటే మన దేశంలో ఇప్పటివరకూ అక్వా రంగం సాదించిన ప్రగతి మరీ ముఖ్యంగా ఆంధ్రప్రదేశ్ మిగతా రాష్ట్రాలకే తలమానికం. అధిక జనాభాతో తిండి సమస్యనెదుర్కొంటున్న మనకు వ్యవసాయేతర ఉత్పత్తులకై అన్వేషణలో ఈ రొయ్యల పెంపకం మంచి ఫలితాలనిస్తూ ప్రోత్సాహకరంగా ఉంది.

అక్వారంగం దాని ప్రత్యేకత :

మంచి ధనవంతమైన వ్యవసాయ భూములను మంచినీటి చేపల పెంపకానికై చెరువులుగా మార్చిన సందర్భాలు చెదురుమదురుగా ఉన్నప్పటికీ తీరప్రాంతంలో చేపట్టిన రొయ్యలసాగు ఏ సంప్రదాయ వ్యవసాయ ఉత్పత్తులకూ పోటీదారు కాదు. పైగా నిరుపయోగంగా నిస్సారంగా సముద్ర తీర భూములకు ఊహించలేని మార్కెటురేటును కలిగించి తీర ప్రాంతపు ఆర్థిక వ్యవస్థలనే గణనీయంగా మార్చివేసింది. స్వయం ఉపాధి ద్వారా నిరుగ్యోగ సమస్యను కొంత వరకైనా పరిష్కరించ గల్గుతూ ప్రభుత్వానికి కొంత ఊరట కల్గించింది. నేడు పట్టణాల నుండి ఉద్యోగాలను తాత్కాలికంగా వదిలివేసి తీర ప్రాంతాలకు వలసవస్తున్న వారి సంఖ్య అనూహ్యం.

ఇంతేకాకుండా 'నాగరికత ఎక్కడ అంతమవుతుందో చేపల వ్యాపారం అక్కడ మొదలవుతుంది' అనే నానుడిని కూడ సమూలంగా మార్చివేసి నేడు రొయ్యల చెరువులు కలిగియుండటం సమాజంలో గుర్తింపుకు మంచి దోహద కారిగా ఉంది.

రొయ్యల ఉత్పత్తి :

ఇది ప్రధానంగా రెండు రకాలు (1) పడవలు, మర పడవలు, వలల సహాయంతో సముద్రంలోను తీరప్రాంతంలో ను 'వేట' ద్వారా ప్రకృతిలో సహజంగా లభించే రొయ్యలను పట్టుకోవటం. ఇది మొన్న మొన్నటి వరకూ తీరప్రాంతంలోని ఒక వర్గం ప్రజలకు మాత్రమే పరిమితమై యుండేది. (2) శ్రవ్వి తయారుచేసిన పెంపకం చెరువులలో నియమిత సంఖ్యలో రొయ్య పిల్లలను వదిలి కృత్రిమాహారంతో కొంత కాలం పెంచి వాటిని మార్కెటుకు అమ్మడం.

పై రెండు పద్ధతులలో మొదటి దానిని 'కాప్చర్ ఫిషరీస్' అని రెండదానిని 'కల్చర్ ఫిషరీస్' అని అంటారు. రానురాను కాప్చర్ ఫిషరీస్ ప్రాముఖ్యత తగ్గి కల్చర్ ప్రాముఖ్యత పెరుగు తున్నది. 1986లో ఇండియా సుమారు 55 వేల ఎన్నుల రొయ్యలను అంతర్జాతీయ మార్కెటుకు ఎగుమతి చేయగా ఇందులో సుమారు 15 వేల ఎన్నులు 'కల్చర్ ఫిషరీస్' ద్వారాను జరిగింది. అదే నేడు కాప్చర్ కంటే కల్చర్ ద్వారా రొయ్యల ఉత్పత్తి గణనీయంగా పెరిగింది. రాబోయే రోజులలో మరెన్నోరెట్లు పెరుగుతుంది.

మన దేశంలో రొయ్యల కల్చర్ కు అనువైన నేల విస్తీర్ణం:

మన దేశంలో తీర ప్రాంతంలో లక్ష హెక్టారులకు పైగానే భూమి రొయ్యల వివిధ సాగు పద్ధతులకు అనువైనదిగా గుర్తించడం జరిగింది.

ప్రపంచ మార్కెటులో భారతదేశం రొయ్యల ఎగుమతి :

ప్రపంచంలో రొయ్యల ఎగుమతి జపాన్, అమెరికా, ఐరోపా దేశాలకు మాత్రమే పరిమితమైంది. 1986 ప్రాంతం వరకు మనదేశం ప్రపంచ దేశాలన్నింటికంటే రొయ్యల ఎగుమతి లో ప్రథమ స్థానంలో ఉండేది. కాని ఆ తరువాత నుండి తైవాన్, చైనా దేశాలు 'రొయ్యలు పెంపకం' (కల్చర్ ఫిషరీస్) ద్వారా ప్రపంచాధిక్యాన్ని చాటుకున్నాయి. ముఖ్యంగా తైవాన్ దేశంలో హెక్టారుకు 10 బన్నుల నుండి 50 బన్నుల వరకు దిగుబడి సాధించడం ద్వారా ఉత్పత్తులనధికం చేశారు. ఈ దశలో మనదేశం బాగా వెనుకబడి పోయింది.

కాని ఈ దశాబ్దం మొదట్లో తైవాన్లో సంభవించిన ప్రకృతి సీడ్లమైన వ్యతిరేక వాతావరణంవల్ల రొయ్యల పెంపకంలో ఆదేశం 'సున్న' ఉత్పత్తి స్థాయికి పడిపోయింది.

ప్రస్తుతం మన దేశం, చైనా దేశాలు రొయ్యల ఉత్పత్తిలో ఒకదానికొకటి పోటీగా ఉత్పత్తిలో ప్రపంచాధిక్యత వైపు వయనిస్తున్నాయి.

రొయ్యల ద్వారా విదేశీ ద్రవ్యం :

1990-91 ఆర్థిక సంవత్సరం ప్రాంతంలో విదేశీ ద్రవ్య నిల్వలోటులో అల్లాడిపోయిన మన ఆర్థిక వ్యవస్థ నేడు సంతృప్తికర పరిస్థితుల్లో ఉండటానికి చాలవరకూ 1992-93 సంవత్సరంలో మనదేశ సముద్ర ఉత్పత్తుల ఎగుమతి దోహద పడిందనటానికి ఎటువంటి సందేహం లేదు. 1992-93 సంవత్సరంలో మన సముద్ర ఉత్పత్తుల ఎగుమతి విలువ సుమారు 1770 కోట్ల రూపాయలు. ఇందులో 67 శాతం వరకు వ్యాపారం కేవలం రొయ్యల ఎగుమతి ద్వారానే లభించింది. ఇందులో మన ఆంధ్రప్రదేశ్ నుండి సుమారు 300 కోట్ల రూపాయలు వ్యాపారం జరిగినట్లు ప్రభుత్వ అంచనాలు తెలియజేస్తున్నాయి.

రొయ్యలసాగు పద్ధతులు :

పెంపకం చెరువులలో చదరపు మీటరు విస్తీర్ణానికి రొయ్యల సాంద్రతను బట్టి సాగుపద్ధతి ఆధారపడి ఉంటుంది. ఉదాహరణకు ఒక హెక్టారుకు 3000 పిల్లలు వదిలితే ఒక చదరపు మీటరు వైశాల్యానికి 0.3 పిల్లలు చొస సాంద్రత

వస్తుంది (అనగా 10 చ.మీ.లకు 3 పిల్లలు) అదే ఒక లక్షల పిల్లలు వదిలితే ఒక చదరపు మీటరుకు 10 పిల్లలు సాంద్రత అవుతుంది. హెక్టారుకు పిల్లల సాంద్రతను బట్టి రొయ్యల సాగు పద్ధతిని (1) ఎక్స్టెన్సివ్ (Extensive), (2) సెమి ఇంటెన్సివ్ (Semi-Intensive), మరియు (3) ఇంటెన్సివ్ (Intensive) పద్ధతులుగా విభజింపచ్చు.

ఈ మూడు పద్ధతులలో ఒకదాని కొకటి నీటి నాణ్యత, కృత్రిమాహారం మరియు తత్సంబంధమయిన పెట్టుబడులలో తేడా వుంటుంది.

నేటి నుండి ఒక దశాబ్దం తరువాత రొయ్యల పరిశ్రమ :

వాణిజ్యంలో ఏ ఉత్పత్తికైనా డిమాండు ఉన్నంత కాలం గిట్టుబాటు ధరలకు ఏ లోటూ ఉండదు. కాని ఉత్పత్తిపై సరైన అవగాహన నిర్దిష్టమైన కంట్రాక్ట్ లేనప్పుడు ఒక సమయంలో ఉత్పత్తి, డిమాండు కంటే అనేక రెట్లు పెరగడం ద్వారానే లేదా ప్రకృతి ఉత్పత్తికి వ్యతిరేకంగా (అననుకూలంగా) (తైవాన్లో లాగ) పరిశ్రమ కష్టాల్లో పడుతుంది.

అభిలక్షణీయం :

(1) తీర ప్రాంతం అభివృద్ధి : (అ) రొయ్యల ఉత్పత్తి ద్వారా తీర ప్రాంతవాసులకు ఆర్థిక వెసులుబాటు తిరిగి సామాజిక ఆర్థిక ప్రగతి బాగుంటుంది.

(ఆ) తీరప్రాంతాలలో రవాణా, విద్యుత్తు, కమ్యూనికేషన్స్ రంగాలలో మంచి అభివృద్ధి జరిగి సామాజిక వికాసానికి తోడ్పడుతుంది.

(2) పోషకాహారం అందుబాటు : విపరీతమైన రొయ్యల ఉత్పత్తిలో విలువైన ప్రోటీన్లు ప్రజలకు అందుబాటులోకి వస్తాయి. ఎగుమతికి అనువుగాని చిన్నసైజు రొయ్యలు పరిసర ప్రాంతాల మార్కెట్లోకి సరఫరా ద్వారా మంచి పోషకాహారం అందుబాటులో ఉంటుంది.

(3) విదేశీ ద్రవ్య నిల్వలు : రొయ్యలను అంతర్జాతీయ మార్కెటుకు ఎగుమతి ద్వారా మన ప్రభుత్వానికి విలువైన విదేశీ మారక ద్రవ్యం అందుబాటులోకి వస్తుంది.

(మిగతా వచ్చే సంచికలో...)

మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో సాగునీటి వనరులు

మహబూబ్ నగర్ జిల్లా ఆకలి చావుల జిల్లాగా విరాజిల్లుతుంది. రెక్కలపై ఆధారపడిన పేద, గ్రామీణ ప్రజలు లక్షలాది మంది ప్రతి సంవత్సరం జీవనోపాధికై నుదూర ప్రాంతాలకు వలస వెళ్తుంటారు. దశాబ్దాలుగా పాలకుల నిర్లక్ష్యానికి గురయి సాగునీటి వనరులను వినియోగించడంలో విఫలమైంది.

జిల్లాలో వ్యవసాయానికి అనువైన భూములు 33 లక్షల ఎకరాలు వున్నప్పటికీ, బావులు చెరువుల క్రింద కేవలం 4 లక్షల ఎకరాలకు మాత్రమే నీటి వసతి వుంది. అంటే 11 శాతంగా వుంది. దశాబ్దాలుగా కరువు విలయతాండవం చేస్తుంది. వార్షిక వర్ష పాతం 705 మిల్లీమీటర్లు. శాశ్వత కరువు ప్రాంతంగా శాస్త్రవేత్తలు గుర్తించారు.

జిల్లాలో 300 కిలో మీటర్లు కృష్ణానది ప్రవహిస్తున్నది. పరీవాహక ప్రాంతం దాదాపు 50 శాతం ఈ జిల్లాలోనే వున్నప్పటికీ నీరు మాత్రం జిల్లా నోచుకోలేదు.

జారాల ప్రాజెక్టు :

1981లో ప్రారంభమైన నిర్మాణం రు. 76 కోట్ల 60 లక్షలతో పూర్తి కావలసిన ప్రాజెక్టు, రు. 205 కోట్ల అంచనాకు పెరిగి నేడు అది 359 కోట్లకు సవరించబడింది. ప్రాజెక్టు పూర్తి అయితే ఖరీఫ్ లో ఒక లక్ష ఎకరాలు, రబీలో 23 వేల ఎకరాలకు నీరందుతుంది. ఎడమ కాలువ క్రింద వనపర్తి, కొల్లాపురం, ఆత్మకూర్ తాలూకాలలో, కుడి కాలువ క్రింద గద్వాల, అలంపూర్ తాలూకాలలో సాగువుతుంది. నిధుల కొరత వల్ల, పాలకుల నిర్లక్ష్యం వల్ల జారాల ప్రాజెక్టు నత్తనడక సాగుతుంది. 1986 నాటికి పూర్తి కావలసింది. నేటికీ పూర్తి కాలేదు. 2000 నాటికి పూర్తికాకపోతే నదీ జలాల వున్న పంపకంలో ఇబ్బందులు తలెత్తే అవకాశాలు వున్నాయి. ఐవావల్ బ్రీజ్యునల్ తీర్పు ప్రకారం జారాలకు 17.84 టి.యం.సి. నీటిని కేటాయించింది. కాని 10.5 టి.యం.సి. నీరుండే విధంగా ప్రాజెక్టును కుదించారు. జిల్లా రైతాంగానికి తీరని నష్టం జరుగుతుంది. కృష్ణా మిగులు జలాలు 28.20 టియంసి నీటిని ఎత్తిపోతల పథకాల ద్వారా వినియోగించడానికి బ్రీజ్యునల్ అవకాశం ఇచ్చింది.

భీమా ప్రాజెక్టు

భీమానదిపై మరో నీటిపారుదల ప్రాజెక్టు 1956 నుండి ప్రతిపాదనలో వుండి, ఈ మధ్యనే సర్వే పూర్తి అయింది. రు. 359 కోట్లు ఖర్చుఅవుతుందని ప్రాథమిక అంచనా. ఈ

— వనగంటి ఈశ్వర్, అధ్యక్షులు, రైతుసంఘం(మ.నగర్)

పథకం పూర్తి అయితే 20 టి.ఎం.సి. నీరు వాడుకలోకి వచ్చి 2 లక్షల ఎకరాల భూమి సాగు అవుతుంది. కేంద్ర జల వనరుల కమీషన్ అనుమతి లభించలేదు, పాలక వర్గాల నిర్లక్ష్యం వల్లనే జరిగింది.

నెట్టంపాడు ఎత్తిపోతల పథకం

గద్వాల, అలంపూర్ ప్రాంతాలకు 2 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరు అందించ గల్గింది. 1980 నుండి పెండింగ్ లో వుంది. కృష్ణా నది అదనపు జలాల నుండి 13.42 టి.యం.సి. నీటిని వాడుకునేందుకు అవకాశం వుంది. దీనికి రు. 361.34 కోట్లు ఖర్చవుతుందని అంచనా. సర్వే పూర్తి అయినా నిధుల కేటాయింపు నిర్మాణం ప్రారంభం కాలేదు.

కల్వకుర్తి ఎత్తిపోతల పథకం

కొల్లాపురం దగ్గర మొలచింతలపల్లి దగ్గర శ్రీశైలం బ్యాంక్ వాల్ లో నుండి ఎత్తిపోతల ద్వారా 2 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరు వాడుకోడానికి 1975 లో పథకం సిద్ధం చేశారు. కల్వకుర్తి తాలూకాలో 111 గ్రామాలలో ఒక లక్ష ఎకరాలకు అచ్చంపేట 39 గ్రామాలలో 50 వేల ఎకరాలకు కొల్లా పురం 20 వేల ఎకరాలకు, నాగర్ కర్నూలు 30 వేల ఎకరాలకు సాగునీరు అందించే అవకాశం వుంది. సర్వేదశ పూర్తి అయినా దీన్ని ప్రారంభించడంలేదు. ఈ పథకానికి 568 కోట్లు ఖర్చు అవుతుందని అంచనావేశారు.

ఈ ప్రధాన ఎత్తిపోతల పథకాలలో బాటు భూగర్భ జలాలు జిల్లాలో వాడుకోడానికి విరివిగా చెక్ డాములు నిర్మిస్తే, జిల్లా అంతటా సాగునీరు అందించ వచ్చును. జిల్లాలోని పెండింగ్ ప్రాజెక్టులకు కేంద్ర ప్రభుత్వం అనుమతి లభిస్తే ఆకలి జిల్లా, అన్నపూర్ణ జిల్లాగా మారుతుంది. అత్యంత ప్రాధాన్యత కల్గిన ప్రాజెక్టులు సాధించుకోవాలి.

పాలకవర్గాలు ఎన్నిమారినా ఏలినవారు కన్నెత్తి చూడడం లేదు. జిల్లా అభివృద్ధిని పట్టించుకోవడం లేదు. జిల్లా రైతాంగం ఉద్యమించి అనేక ఆందోళనలు చేస్తూనే వుంది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ రైతు సంఘం జిల్లా శాఖ, 1974 నాటి నీటివనరుల సమస్యపై ఆందోళన చేయతలపెట్టింది. అన్ని తరగతుల రైతులను సమీకరించి పెద్ద ఎత్తున పోరాటం జరపనున్నది.

పంటల దిగుబడి గణాంక సేకరణ ప్రాముఖ్యం

గత సంవత్సరం పొగాకు రైతుల ఉద్యమం నిశితంగా పరిశీలించినట్లయితే, కొన్ని విషయాలు గోచరిస్తాయి. సుమారు 85,000 హెక్టార్ల విస్తీర్ణములో నిర్ణయించిన 120 మిలియన్ కేజీలను మించి, 157 మిలియన్ కేజీల పొగాకును ఉత్పత్తి చేయటం వలన రైతులు ఆశించిన మేర గిట్టుబాటు ధర లభించటం లేదని కేవలం 127 మిలియన్ కేజీలు మాత్రమే నని, పొగాకు బోర్డు వారి లెక్కలు తప్పులు తడకలని, ఆఖరి పక్ష కార్యాచరణ కమిటీ ఆధ్వర్యంలో రైతాంగం గళమెత్తింది. ఏతా వాతా తేలిందాన్ని బట్టి, పొగాకు బోర్డు అనుసరిస్తున్న వర్జీనియా పొగాకు ఉత్పత్తి వ్యయపరిశీలన స్కీమ్ ద్వారా పొందుతున్న ఉత్పత్తి తదితర వివరాలు వ్యవసాయశాఖ వారు అందిస్తున్నవే. ఈ అంచనాలలో పలు లోటుపాట్లు ఉండటం చేత రైతాంగానికి పొగాకు బోర్డు వారికి అభిప్రాయ బేధాలు ఏర్పడుతున్నాయి. పొగాకులో పాటు మరొక వాణిజ్య పంట అయిన ప్రత్తి విషయంలో కూడా రైతాంగం ఇటువంటి మౌళిక ప్రశ్నలనే ఎత్తటం ప్రతి ఏడాది జరుగుతున్నది. ప్రత్తి పంట 60 రోజుల వయస్సులో ఉన్నప్పుడే దేశపు మొత్తం దిగుబడులను అంచనా వేయటం జరుగుతుంది. ఈ అంచనాలను బట్టి నూలు మిల్లల యాజమాన్యాలకు ప్రభుత్వం ప్రత్తిని విదేశాల నుంచి దిగుమతి చేసుకోవడానికి లైసెన్సులను మంజూరు చేయటం ఆనవాయితీ. అయితే దిగుబడి అంచనాలు శాస్త్రీయంగా సేకరించక పోవటం చేత, మిల్లల వారు అంచనా రూపొందించటంలో 'వారిపాత్ర' నిర్వహించి, దిగుమతులు చేసుకొనేలాచేసి, మన ప్రత్తి ధరలు తగ్గేలా చేయటం రైతాంగానికి తెలుసు.

కేవలం ప్రత్తి నాటిన 60-70 రోజుల వయస్సులో వ్యవసాయ శాఖలో క్రింది తరగతి ఉద్యోగులు చూసి దిగుబడి అంచనావేయటం పూర్తిగా అశాస్త్రీయం. ఎందుకంటే ప్రత్తిలో మూడుకు పైగానే తీతలు రావటం, మొక్క అనేక ఒడుదుడు కులకు తట్టుకునే పంటకావటం వలన అంచనాలు తప్పు

— గోగినేని వీరేంద్రనాథ్

అయ్యే అవకాశం మెండుగా వున్నాయి. దీనివల్ల ప్రత్తి రైతాంగం ఎంతో నష్టపోతున్నదని, మన కందరికీ అనుభవ పూర్వకమే. ఈ గణాంక వివరాలు ఎలా సేకరిస్తున్నారు. వీటిలో వున్న లోపాలు, వాటివల్ల రైతాంగానికి కలిగే కీడును, వాటిని సవరించటానికి వున్న అవకాశాలు గురించి తప్పక ప్రస్తావించాలి.

ప్రత్తి పంట కాలంలోనూ, వ్యవసాయశాఖ మరియు గణాంక శాఖల సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో ప్రతి జిల్లాలో వివిధ ప్రాంతాల్లో పంటల దిగుబడులను లెక్కించే ప్రయోగాలు నిర్వహించి, దిగుబడులు నమోదుచేసే పథకం ఎప్పటినుంచో అమల్లో వుంది. ఈ గణాంకాల ఆధారంగానే రాష్ట్ర వ్యవసాయ ఉత్పత్తి, అంచనాలు, ఇంకా ప్రణాళికా రంగంలో కేటాయింపులే కాక, ఒక ప్రాంతంలో అతివృష్టి అనావృష్టి ఎంత మేర వుంటుందోకూడా లెక్క కట్టటానికి దోహద మిస్తాయి. వరదలు, తుఫాన్లు వంటి ప్రకృతి వైపరీత్యాల ప్రభావం లెక్కించటానికి ఇవి సహాయ పడతాయి. అంతేకాక గతంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం కల్పించిన ఋణ మాఫీ పథకం ఏయే ప్రాంతాల్లో అమలు వర్చాలన్న విషయంలో ఈ గణాంకాలే ఆధారం. జాతీయ బ్యాంకులు కల్పించే వ్యవసాయ ఋణాలలో వెనులుబాటు, చెల్లింపుల జాప్యానికి అనుమతులు, మరిన్ని ఋణ సౌకర్యాలు కల్పించటం, ఈ లెక్కల ఆధారంగా రెవిన్యూ శాఖ వారు సిఫార్సు చేయాల్సి వుంటుంది. స్వల్ప మరియు దీర్ఘకాలంలో పంటలపై వాతావరణ ప్రభావం ఎలావుంటుందో ఈ గణాంకాల ఆధారంగానే లెక్కించవచ్చు. ఇన్ని బహుళ ప్రయోజనాలు గల వ్యవసాయ గణాంక సేకరణకుగాను, వ్యవసాయ శాఖలో క్రింది తరగతి సిబ్బందిపై అధికారుల పర్యవేక్షణలో నిర్దేశించిన విస్తీర్ణంలో వేసిన పంట నూర్చిడి/కోత సమయంలో లెక్కించి పై అధికారులకు అందచేయాలి. అయితే ఈ పథకం రూపకల్పనలోనూ, ఆచరణలో వున్న లోపాల వలన రైతాంగానికి తీవ్ర అన్యాయం జరుగుచున్నది.

వరి, మొక్కజొన్న, వేరుశనగ, జొన్న, చెఱకు, పెసలు, మిరప, గోగు, మినుము వంటి పంటల దిగుబడులను కేవలం 5 మీ x 5 మీ. అంటే కేవలం నుమారు ఆరసెంబు విస్తీర్ణంలోనూ, అలాగే కంది, ప్రత్తి, ఆముదము, నువ్వులు వంటి పంటల దిగుబడులను నుమారు ఒక సెంబు విస్తీర్ణంలోనూ నమోదు చేయాలని నంబంధిత శాఖలకు మార్గ దర్శక సూత్రాలున్నాయి. ప్రస్తుతం మండలానికి రెండు గ్రామాలూ, గ్రామానికి కేవలం రెండు సర్వే నంబర్లలో మాత్రమే ఈ ఆరసెంబు, సెంబు ప్రయోగాలు నిర్వహిస్తున్నారు. విస్తీర్ణము, సంఖ్యాపరంగా బహుకొద్దిగా అవలంబిత, దిగుబడి అంచనాలు వాస్తవ విరుద్ధమయ్యే అవకాశాలు ఎక్కువ. మండలానికి రెండు నుండి నాలుగు సెంబులు విస్తీర్ణము ఏ ప్రకారం తీసుకొన్నా కొలబద్దకాదు. ఈ నాలుగు క్షేత్రాల్లోను, విత్తబం లేక నాటబం కొద్దిగా ముందుగానూ లేక ఆలస్యంగా నైనా జరిగితే, మండల దిగుబడులను ఇవి వ్యక్తీకరించవు. ఈ మండలాల ఎంపికలో కూడా, ఏ పంటైనా ఎక్కువగా పండింబడే ప్రాంతాలనే ఎన్నుకోవటం జరిగితే, మిగతా మండలాలలో ఉండే పరిస్థితి బిన్నంగా వుంటుంది. జిల్లా దిగుబడులూ, రాష్ట్ర దిగుబడులు ఇలా లెక్కించుకుంటూపోతే తప్పుడు లెక్కల పరిధి విస్తరిస్తూ పోతుంది.

ఎందుకంటే ఒక గ్రామంలోని అన్ని పొలాలలో దిగుబడులు ఒకేలా వుండవు. దీనికి కారణాలు అనేకం. సేద్యపు నీటి లభ్యత, మురుగు నీటి సౌకర్యం ఇంకా పైరుపై పెట్టిన పెట్టుబడులు, శ్రేష్ఠమైన వంగడాలు, భూమిలోని మార్పులు మున్నగునవి. నీటినిన్నింటినీ పరిగణలోనికి తీసుకునే దిగుబడులను నమోదు చేయాలంటే, ఒక గ్రామములోని అన్ని పరిస్థితులను ప్రతిబింబింపగల పొలాలు కనీసం పదింటిని ఎన్నుకొని ఈ ప్రయోగాలు జరపాలి. ఇప్పుడు మండలానికి కేవలం 10 క్షేత్రాల్లో కూడా నమోదు చేయడంలేదు. అది కూడా చాల వరకు నంబంధిత నీబ్బంది పొలాలను దర్శించకుండానే, తమ శాఖలకు అంచనా నివేదికలను అందచేయటం జరుగుతున్నదన్న ఆరోపణ వినవస్తుంది. పొలాలను సందర్శించకుండానే దిగుబడులు లెక్కవేసే విధానానికి ఇకనైనా స్వస్తి చెప్పాలి.

రైతాంగం కూడా "చేతులుకాలాక ఆకులు పట్టుకొన్న

చందాన" కాకుండా, తమతమ గ్రామాల్లో ఈ ప్రయోగాలు సక్రమంగా నిర్వహించటం తమ బాధ్యతగా భావించినప్పుడు ఈ విధంగా ప్రభుత్వం కూడా అంగీకరించేలా చేస్తే, పంటల అంచనాలలో జరిగే అవకతవకలను అంతమొందించలేం. వ్యవసాయశాఖ నీబ్బంది తరచూ (పంటకాలంలో కనీసం ఐదు సార్లైనా) ఈ క్షేత్రాలను సందర్శించి, దిగుబడులు ఖచ్చితంగా నమోదు అయ్యేలా, తత్సంబంధిత అధికారులు జాగ్రత్త వహించాలి. ప్రతి గ్రామ పంచాయితీ పరిధిలో ఈ పథకాలు నిర్వహణ బాధ్యతను కూడా, వాటి విధుల క్రింద చేర్చినట్లయితే, సరియైన వివరాలు నమోదు అయ్యే అవకాశాలు చాలా ఎక్కువ. మన పల్లెల్లో ఈనాడు వెల్లినిరుస్తున్న రాజకీయ చైతన్యంతో పాటు, ఇటువంటి సామాజిక చైతన్యం కల్గినప్పుడే నిజమైన దేశాభివృద్ధి సాధించగలము.

ఉల్లి పైరులో బంగారుతీగ

కలుపు నిర్మూలన :

బంగారుతీగ అనేది ఒక పరాన్నజుక్కువు. ఇది వేరు పంట భాగాలను కాండములోనికి చొప్పించి, పైరు మొక్కలలోని నీటిని ఆహార పదార్థాలను నీల్చుకొని పైరును పెరగనీయదు. ఒకపాటి ఉల్లిపైరుపై ఇది వస్తే మొక్క కృశించి పైరు పెరగదు. దీన్ని సమగ్ర చర్యలతో నిర్మూలించాలి. బంగారు తీగ ఆశించిన చేమ నుండి సేకరించిన విత్తనాలలో బంగారు తీగ విత్తనాలను వేరుచేయకుండా, ఉల్లి విత్తనాలను వాడరాదు. ఒకవేళ గతంలో బంగారుతీగ చేలో కనపడితే, అట్టి చేలలో ఉల్లికి బదులుగా మొక్కజొన్న, జొన్న, వత్తి, బెండ, గోరుచిక్కుడు, చిలగడదుంప మొదలయినవి వేయాలి. ఇవి బంగారు తీగకు తట్టుకొంటాయి. తరచుగా పొలమంతా కలియతిరిగి, బంగారు తీగ ఆశించిన ప్రాథమిక దశలోనే (పుష్పించకముందు), గుర్తించి వాటిని ఉల్లిమొక్కలతోబాటు పీకి తగలబెట్టాలి. ఉల్లి మొక్క వాటిన వారం రోజుల తర్వాత, ఎకరానికి 1.25 నుండి 2.0 లీటర్ల పెండి మెథాలిన్ అనే కలుపుమొక్కల మందును 200 లీటర్ల నీటిలో కలిపి పిచికారీ చేస్తే, బంగారు తీగతోబాటు వలు ఏకవార్షిక కలుపు మొక్కలు నివారించవచ్చు.

The Kopalle Co-operative Rural Bank Ltd.,

No. 1805

Fertilizers L. No. 213/92-95

A.P.G.S.T. No. ELR/08/1-1052

WL No. 215/92-95

Sri P. Sarraju

PRESIDENT

Phone : 2623

(BHIMAVARAM Ex.)

KOPALLE

U. R. K. S. V. Prasada Raju

M.Sc., M. Phil, H.D.C.

D. R / OSD.

KALLA MANDAL,

W. G. DT.

Pin : 534 206

1.	రిజిస్టరు తేది	:	12-3-1956
2.	ప్రారంభ తేది	:	15-3-1956
3.	వ్యవహార విస్తీర్ణము	:	1) కొనలై 2) వేంపాడు 3) చిన అమరం 4) పెద అమరం 5) జక్కరం 6) సేనలి 7) బొండాడ.
4.	సభ్యులు	:	6925
5.	షేరుధనం	:	34,47,890/-
6.	గవర్నమెంటు షేరుధనం	:	50,000/-
7.	డిపాజిట్లు	:	76,52,085/-
8.	సెంట్రల్ బ్యాంకు అప్పులు	:	2,40,46,670/-
9.	సభ్యుల అప్పులు :		
	ఎ) స్వల్పకాలిక అప్పులు	:	1,89,89,569/-
	బి) మధ్యకాలిక అప్పులు	:	34,68,400/-
	సి) దీర్ఘకాలిక అప్పులు	:	1,27,22,550/-
10.	పరపతేతర వ్యాపారము	:	(1992-93) రూ. 59,88,400/-
11.	1991 - 92 నికర లాభము	:	రూ. 2,03,941=36

పాతపాటి సర్రాజు

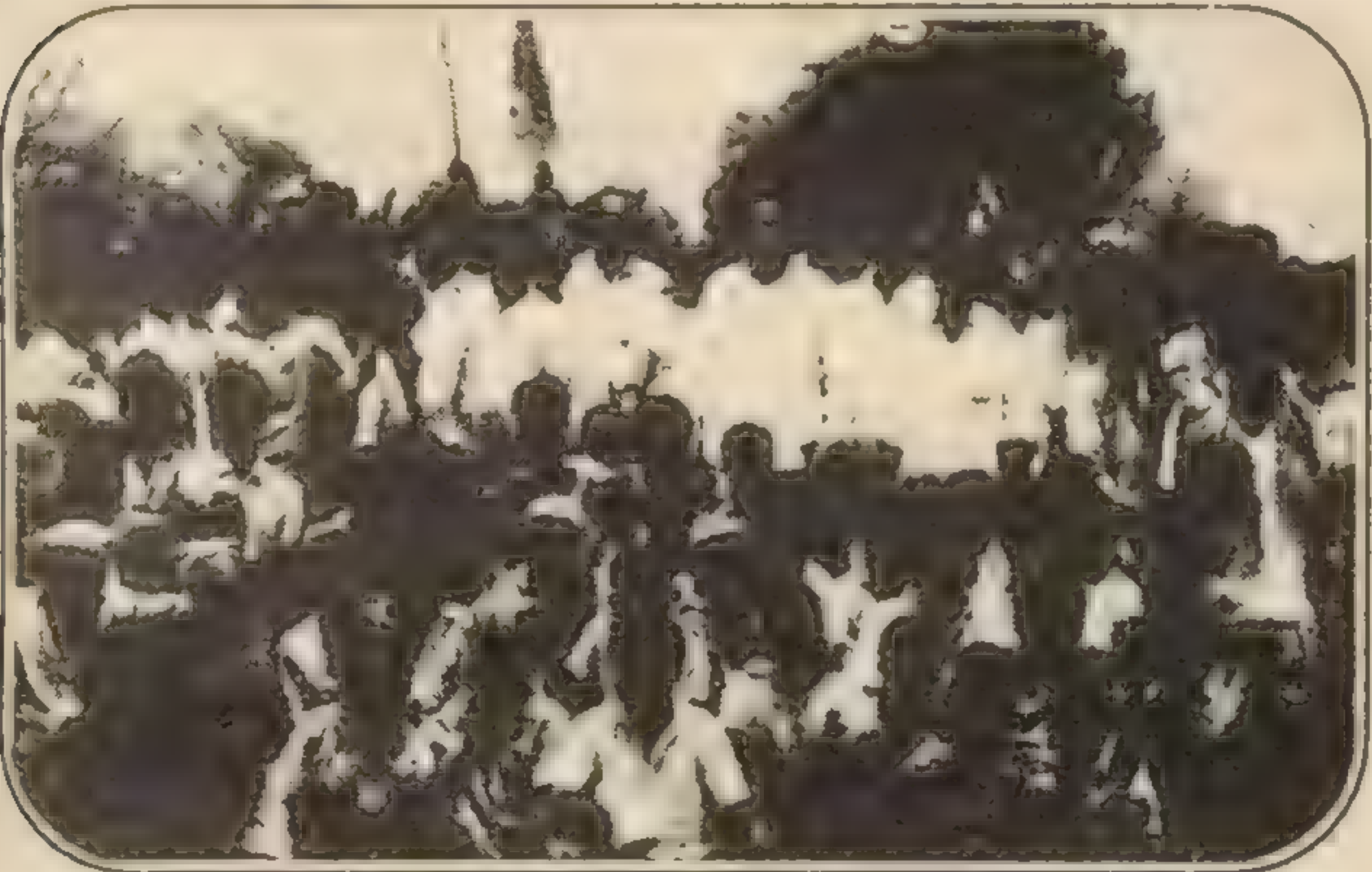
(ప్రెసిడెంట్)

ప్రాజెక్టులకై నల్గొండలో రాస్తారోకో

జిల్లాకు కరువొచ్చింది "ప్రకృతి కరుణించలేదు, మన ఖర్మకొచ్చింది" అని భావించకుండా ఈ పరిస్థితి రావడానికి ప్రభుత్వ వైఫల్యమే కారణం అంటూ నల్గొండ జిల్లా ప్రజానీకం ఉద్యమించింది. జిల్లాను శాశ్వతంగా కరువు నుండి విముక్తి చేయాలని, శ్రీశైలం ఎడమ గట్టు కాలువ, శ్రీరాంసాగర్ రెండవ దశ, వరద కాలువల పనులు పూర్తి చేయాలని అన్ని పక్షాల కార్యకర్తలే కాదు సామాన్య, పేద రైతాంగం, మహిళలు, కార్మికులు అందరూ మార్చి 29వ తేదీన జిల్లా అంతటా రాస్తారోకో జరిపారు. గతంలో కలెక్టర్ కార్యాలయాన్ని ముట్టడి చేసినప్పటికీ పలితంలేక ఉద్యమాన్ని మరింత ఉద్యతం చేసారు. ఎండను సైతం లెక్క చేయకుండా అధిక సంఖ్యలో పాల్గొనడం విశేషం. రైతులు ఎడ్లబండను తోలుకొచ్చి రాస్తారోకో జరిపారు. దాదాపు 15 వేల మంది ఉదయం నుండి సాయంత్రం 3 గం వరకు వివిధ కేంద్రాల్లో రాస్తారోకో జరిపి జిల్లాను స్తంభింపజేశారు. రాష్ట్ర రైతు నాయకులు శ్రీ భీమిరెడ్డి నర్సింహారెడ్డి (యం.పి.), శ్రీ వి.యస్. రెడ్డి, శ్రీ బి. చంద్రారెడ్డి తదితర నాయకులు ఇందులో పాల్గొన్నారు. అనంతరం జరిగిన సభలో అన్ని పక్షాల నాయకులు ప్రసంగించారు. ఇప్పటికైనా ప్రజల ఆందోళనను గమనించి వెంటనే ప్రాజెక్టుల నిర్మాణం చేపట్టి పూర్తి చేయాలి.

తుంగతుర్తిలో జరిగిన రాస్తారోకోలో శ్రీ బి.యస్. రెడ్డి

ఐక్య భూసదస్సు

పోరాడితే తప్ప భూమి దక్కదు, భూమికోసం, భుక్తి కోసం, ఐక్య భూపోరాటాలు నిర్వహించాలని ఉభయ వ్యవసాయ కార్మిక సంఘాల భూసదస్సు పిలుపునిచ్చింది. మార్చి 24వ

తేదీన హైదరాబాదులో రాష్ట్ర వ్యాపితంగా వచ్చిన ప్రతినిధులతో పదస్సు జరిగింది. స్వాతంత్ర్యం వచ్చి 46 ఏండ్లు గావచ్చినా భూసంస్కరణలు అనేవి కాగితాల్లో తప్ప ఆచరణ లేదు. పోరాటాలు నిర్వహించిన చోట భూమి దక్కించుకోవటం తప్ప సేద్యానికి పనికి వచ్చే భూముల్ని ప్రభుత్వం దయతలచి ఇస్తుందనేది వట్టి మాటలే. అందుకే ఇప్పటికైనా ప్రభుత్వం పంచుతుంది అని మిన్నకుండి కూర్చోక, పోరాటాలు నిర్వహించాలని పిలుపునిచ్చారు. ఈ సదస్సులో ఆంధ్రప్రదేశ్ రైతు సంఘం రాష్ట్ర నాయకులు శ్రీ భీమిరెడ్డి నర్సింహారెడ్డి, శ్రీ కొరటాల సత్యనారాయణ, శ్రీ వి. శ్రీనివాసరావు తదితరులు కూడా పాల్గొని సందేశమిచ్చారు. సదస్సును శ్రీ మల్లు వెంకట నర్సింహారెడ్డి, శ్రీ భూపతి వెంకట నర్సయ్య అధ్యక్ష వర్గంగా వ్యవహరించారు.

ఏప్రిల్, మే నెలల్లో జిల్లా ప్రాంతీయ సదస్సులు జరిపి జూన్ మొదటి వారంలో (1-7) భూముల్లోకి ప్రత్యక్షంగా దిగి ఆక్రమించాలని సదస్సు పిలుపునిచ్చింది.

కరువు పనులకై రాష్ట్రవ్యాపిత ధర్నాలు

రాష్ట్రంలో వేసవిలో మంచినీటికి కటకట తోనూ, రాష్ట్ర వ్యాపితంగా కరువు పరిస్థితులుంటే తనకేమీ పట్టనట్లు "రాతి బొమ్మలా" చూస్తూ వుండి పోతున్నది రాష్ట్ర ప్రభుత్వం. పంటలకు నీళ్లు లేవంటే, అసలు పంటలే లేక మా బ్రతుకు ఎలా బ్రతకాలి అంటూ, పంటలకు నీళ్లు కాదు త్రాగడానికి కూడా నీళ్లు లేవంటూ మరోవైపు, ఇలా కరువుతో రాష్ట్రం అతలాకుతలంగా వున్న నిరసన ఉద్యమాలు చేపడితే తప్ప ప్రభుత్వానికి కనపడవు, వినపడవు మా ఆర్తనాదాలు అంటూ రాష్ట్ర ప్రజానీకం మార్చి 28వ తేదీన రాష్ట్ర వ్యవసాయ రైతు కార్మిక సంఘాల పిలుపు మేరకు ధర్నాలు, ప్రదర్శనలు జరిపారు. ఈ కార్యక్రమంలో రాష్ట్రవ్యాపితంగా వేలాది మంది పాల్గొన్నారు.

జనగాం, చేర్యాల, దేవరుప్పల, ఇబ్రహీంపట్నం, హయత్ నగర్, యాచారం, మంచాల, ఒంగోలు, విజయవాడ, తిరువూరు, ఏలూరు, టెక్కలి, ఖమ్మం, చిలకలూరిపేట, మార్కాపురం, రఘునాథపల్లి, జూలూరుపాడు, మునగాల, కోదాడ, మంగళగిరి, కొణిజర్ల, భట్టిప్రోలు తదితర అనేక కేంద్రాల్లో ధర్నా, ప్రదర్శనలు జయప్రదంగా జరిగాయి. ★

స్వాతంత్ర్యం తరువాత వర్షాభావ పరిస్థితులలో కరువు నివారణకై ఎన్నో నీటి పారుదల పథకాలు అమలుపరచ బడ్డాయి. ఎన్నో అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు చేపట్టబడ్డాయి. సాంకేతికంగా ఎన్నో మార్పులు వచ్చాయి. అయినా రాష్ట్రంలో ఇప్పటికే దాదాపు మూడింట రెండొంతుల ప్రాంతం వర్షాధారం పైననే ఆధారపడి ఉంది. ఇట్టి వర్షాధార ప్రాంతాలలో కొన్ని శాశ్వత కరువు ప్రాంతాల క్రిందకు చేరాయి. తరచుగా వచ్చే అనావృష్టితో వ్యవసాయోత్పత్తి దెబ్బతింటూ ఆయా ప్రాంతాల ప్రజల జీవితం ఎదుగు, బొదుగు లేకుండా అభివృద్ధికి దూరంగా వుంటున్నదని పేపర్లో చూస్తున్నాం, వార్తల్లో వింటున్నాం. దీనితో పాటు

స్వతంత్ర్యం వచ్చి నప్పటి నుండి గ్రామ సాంఘిక జీవితంలో మార్పులు తేవడానికి, వ్యవసాయ ఉత్పత్తి పెంచడానికి గ్రామీణ ప్రాంతాలలో భూసంబంధాలను మార్చడానికి ప్రభుత్వం ఎన్నో చట్టాలు చేసింది. రక్షిత కౌలుదారు చట్టాలు, జమిందారీ ఈనాం రద్దు చట్టాలు, భూ గరిష్ట పరిమితి చట్టం ఈ కోవలోకి చెందినవే. వ్యవసాయ రంగంలో పెట్టుబడులు ఈ రంగంలో

వచ్చిన సాంకేతిక మార్పులు, గ్రామాల్లో భూ సంబంధాలతో వచ్చిన మార్పుల ఫలితాలు, వివిధ అభివృద్ధి ప్రణాళికల ప్రభావం, తరచూ అనావృష్టితో కరువుకు గురయ్యే ప్రాంతాలలో ప్రజల సామాజిక ఆర్థిక సంబంధాలు అర్థం చేసుకోవటానికి 'రేమద్దుల' గ్రామం ఓ మచ్చుతునక.

"రేమద్దుల" గ్రామం పాత కొల్లాపూర్ తాలుకాలో ప్రస్తుత పాలనకల్లు మండలం (మినగర్)లో వనపర్తి పట్టణానికి దాదాపు 20 కి.మీ. దూరంలో వుంటుంది. ఈ గ్రామం జనాభా 1990-91 లెక్కల ప్రకారం 3500. వీనిలో 1700 మంది స్త్రీలు

48.6%, అంటే ప్రతి వెయ్యిమంది పురుషులకు 944 మంది స్త్రీలు ఉన్నారన్న మాట. ఈ గ్రామంలో సుమారు 750 కుటుంబాలున్నాయి. వీనిలో ఎక్కువ భాగం 300 (40%) వ్యవసాయ కార్మికుల కుటుంబాలే. వీరు కాక సుమారు 285 కుటుంబాలు 38% వ్యవసాయదారుల కుటుంబాలు. సుమారు 100 కుటుంబాలు హరిజనులుగా వున్నారు. మిగిలిన కుటుంబాలు వివిధ రూలైన చేతివృత్తులు కలిగి ఉన్నారు (కమ్మరి, కుమ్మరి, చాకలి, వడ్రంగి, దర్జీ, కంసాలి), 55% పేద రైతులు, 35.5% మధ్యతరగతి రైతాంగం ఉన్నారు.

[ఈ గ్రామం వనపర్తి జమిందారీ క్రింద గోపాల్పేట్ సంస్థానంలో ఉండేది. ఈ గ్రామంలో షేర్దారీ, మక్తా భూమి రెండూ ఉన్నాయి. జమిందారీ రద్దు అయితే తర్వాత మక్తా దారులు, షేరుదారులకు భూమిపై హక్కు వచ్చింది. భూ సంస్కరణల వల్ల ఒక ఎకరం కూడా ప్రభుత్వం స్వాధీనం కాలేదు. గ్రామంలో భూస్వాములు లేరు. ధనిక రైతు కుటుంబాలు ఉన్నాయి. ధనిక రైతుల ఆదాయం వ్యవసాయేతర రంగాల నుండి అధికంగా

పొందుతున్నారు.]

ఈ గ్రామం క్రింద దాదాపు 3600 ఎకరాలు భూమి ఉంది. గ్రామ వశువులు మేయడానికి 60 ఎకరాల నమిష్టి భూమి ఉంది. దీనిలో అత్యధిక భాగం 2800 ఎ. (78%) వర్షాధారంగానే సేద్యం అవుతున్నది. ఈ గ్రామంలో చిన్న, పెద్ద కుంటలు 9 ఉన్నాయి. వీటి క్రింద దాదాపు 400 (11%) ఎకరాలు లో సాగునీటి సేద్యం చేస్తున్నారు. వీటిల్లో ఒకటి 20 ఏండ్ల క్రితం తెగిపోయింది. కాని ఇంత వరకు రిపేరుకు నోచుకోలేదు. మిగిలిన 8 కుంటలు 2, 3 సార్లు

ప్రభుత్వ విధానాల వెఫల్యం "రేమద్దుల" వలసలు

నిండితే తప్ప పైరు పండదు. ఈ గ్రామంలో దాదాపు 200 బావులున్నాయి. దీని క్రింద సుమారు 400 ఎ సేద్యం అవుతున్నది. రైతుల్లో ఎక్కువ భాగం కనీసం ఒక బావిని కలిగి ఉన్నారు. కాలం కలిసి వస్తే బావులు, కుంటల క్రింద ఊరికి సరిపడే ఆహారధాన్యాలు పండుతాయి. వర్షాభావ పరిస్థితుల్లో కేవలం బావుల క్రింద మాత్రమే కొద్దిపాటి సేద్యం జరుగుతుంది. వర్షా కాలంలో కుంటలు నిండినా కుంటలలోని నీరు రెండు నెలలకు మాత్రమే సరిపోతుంది. రెండవ సారి నిండుతుందన్న గ్యారంటీ లేనందువల్ల, వేసినపైరు పండుతుందన్న గ్యారంటీ లేదు. తరుచుగా వస్తున్న వర్షాభావం వల్ల బావుల్లో చాలాభాగం ఎండిపోయాయి. లేదా సేద్యానికి సరిపోయే పరిణామంలో నీళ్లు ఉండటం లేదు. ఇక్కడ 6 బోర్లు ఉన్నా వేసవిలో ఈ బోర్లలో నీళ్లు లేవు. త్రాగటానికే నీళ్లు లేనప్పుడు బావుల క్రింద రెండవ పంట వేసే ప్రశ్నలేదు. గత కొన్నేండ్లుగా వస్తున్న వర్షాభావ పరిస్థితుల వల్ల బావుల క్రింద సేద్యం కొద్ది విస్తీర్ణానికి మాత్రమే పరిమితమయింది. మెట్ట భూమిలో ఇక పైరు మాట లేదు. ఫలితంగా గ్రామంలో పేదరికం ప్రతి ఇంట్లో చోటు చేసుకుంది. పేద మధ్య తరగతి రైతులకు లేదా లేదు. ఇంట్లో అందరూ కష్ట పడినా పోషణ భారమైంది. ఇక వ్యవసాయ కార్మిక కుటుంబాల పరిస్థితి ఎంత దయనీయంగా ఉందో ప్రత్యేకంగా చెప్ప వలసిన అవసరం లేదు. దీని ఫలితమే గ్రామంలోని కుటుంబాలు పెద్ద ఎత్తున వలసలు పోయారు.

ప్రధానంగా గ్రామంలో జొన్న, కంది మెట్టపైర్లుగా పండిస్తారు, ఇటీవల ఆముదం కూడా వేస్తున్నారు. చెరువుల క్రింద కొద్ది నీటితో ఖరీఫ్ లో వరిసాగు చేస్తారు. కుంటల క్రింద మాగాణి వేసిన పైరు కోసేంత వరకు పండుతుందన్న గ్యారంటీ లేదు. మెట్ట భూమి సేద్యంలో స్థానిక రకాలనే వాడుతున్నారు. అధిక దిగుబడి వంగడాలు వాడటం లేదు. ఆముదం రైతులు మాత్రం వాడుతున్నారు. అతికొద్ది మంది రైతులు ప్లాబ్రిడ్ రకాలు సేద్యానికి ఉపయోగిస్తున్నారు, అధిక దిగుబడి వరి. మెట్టపైర్లకు రసాయనిక ఎరువులు వాడకం పెద్దగా లేదనే చెప్పాలి. ఆముదం వేసిన రైతులు కొద్ది మొత్తంలో రసాయనిక ఎరువులు వాడుతున్నారు. బావుల క్రింద మాత్రం అధిక దిగుబడి వరి వంగడాలు దాదాపు అందరు రైతులు వేస్తున్నారు. రసాయనిక ఎరువులు కూడా కొద్ది

మొత్తంలో వాడగా, సేంద్రియ ఎరువులు బావుల క్రింద మాగాణుల్లో వాడుతున్నారు. వర్షాభావ పరిస్థితులలో మెట్ట పైర్లు పూర్తిగా పోతున్నాయి. కరువు పరిస్థితుల్లో రైతు ఏ మాత్రం పెట్టుబడి పెట్టే స్థితిలో లేడు. ఫలితంగా విత్తనాలతో సహా వడ్డి వ్యాపారులపై, ఆధారపడే స్థితి వచ్చింది. పేద రైతులు విత్తనాలు నాగుకు తీసుకోవడం ఉంది. ఫలితంగా బావి క్రింద సేద్యం చేసిన పిల్లా, పాపలతో సహా అందరూ పని చేసినా కుటుంబం గడవటం అంతంత మాత్రమే. పెట్టిన ఖర్చు వచ్చిన పంట పోల్చితే కనీసం కూలి రేటు గిట్టే స్థితి లేదు. గ్రామంలో మొత్తంగా 20 కుటుంబాలు మాత్రం వ్యవసాయేతర ఆదాయాలు (వ్యాపారం, ఉద్యోగాలు) వల్ల తమ పెట్టుబడిని తాము పెట్టుకుంటున్నారు. వీరు పేద, మధ్య తరగతి కుటుంబాలకు పెట్టుబడి పెట్టి నాగు, వడ్డి రూపేణా అప్పలిస్తున్నారు. ఈ విధంగా ఈ రైతాంగం ప్రకృతి వైపరీత్యాలతో పాటు, దోపిడి వల్ల తమ శ్రమను ఆదాయాన్ని కోల్పోతున్నారు.

తరుచుగా వర్షాభావ పరిస్థితుల వల్ల వ్యవసాయ తరుణం లో కొద్దిపాటి పనికి కూలీలు పెట్టుకోకుండా కుటుంబ సభ్యులు తమ చేతిల్లో తాము పని చేసుకుంటున్నారు. నాట్లు, కలుపులు సమయంలో ఒకరికొకరు బదులుపోవడం సర్వ సామాన్యంగా ఉంది. ఫలితంగా వ్యవసాయ కార్మికునికి పంట కాలంలో కూడా 30 రోజుల పని దొరకడం గగనమైంది. ఒకవేళ పని దొరికినా కనీస కూలిరేటు అటుంచి, 4, 5 రూపాయలకు కూడా కూలికి పోవాల్సిన స్థితి వచ్చింది. దీని ఫలితంగా గ్రామంలో పెద్ద సంఖ్య వ్యవసాయ కార్మికులు వలసలు పోయే స్థితి ఏర్పడింది.

పనిదొరికినా వలస కార్మికుల స్థితి దుర్భరంగా వుంటుంది. వారిలో ఎక్కువ భాగం అసంఘటిత గృహ నిర్మాణ కార్మికులుగా, వివిధ ప్రాజెక్టుల క్రింద మట్టిపని చేసే వారుగా వలస పోతున్నారు. వలస కార్మికునిగా పనిచేస్తున్న మారెళ్ళ ఎల్లయ్య కుటుంబ గాథ తెలుసుకుంటే వలస కార్మికుల స్థితి ఇట్టే అర్థమవుతుంది. ఇతని కుటుంబానికి 7 ఎకరాల మెట్ట పొలం వుండేది. 7 ఏళ్ల క్రితం కుటుంబం గడవక 3 ఎ అమ్మాడు. మిగిలిన 4 ఎ లలో కుటుంబానికి తిండి గింజలు కూడా సరిపోయేవి కాదు. అందువల్ల అందరూ కాంట్రాక్టరు వద్ద వలస కార్మికులుగా వెళ్లి, అక్కడే గుడిసెలు వేసుకొని ఉన్నారు. వీరి జీవన సరళి దుర్భరంగా వుంటున్నది. ప్రతిఫలితంగా వీరికి అన్నంపెట్టి భార్య, భర్తలకు కలిపి

350/-లు ఇచ్చేవాడు. రెండు రోజులు పెరిపు, తెల్లవారిన నుండి చీకటి పడే వరకు పనిచేయాలి. ఇలా మూడు జంటలు కలిపి 4 ఏళ్లు కష్టపడి 9000/- మిగిల్చారు. ఇంకో 10,000/- పడ్డికి తీసుకొని 19000/-లకు రెండేకరాల భూమి 3 ఏళ్ల క్రితం కొన్నారు. కరువు వల్ల పొలం కొన్న దగ్గర నుండి భూమి పదావుగా వుంది. పడ్డి కట్టగా ఇప్పుడు దాదాపు 20,000/- బకాయి వుంది. ప్రస్తుతం ఈ రెండేకరాలు అమ్మినా బకాయి తీరదు. భూమి కొన్నవాడు కూడా లేడు. కొరమయ్య అనే మరొక వలస కార్మికుడు తాపీ పనికి పైద్రాబాద్ వెళ్లాడు. భార్య, భర్తకు కలిపి పనిదారికి నవుడు 65, 70 రూపాయలు వస్తాయి. వృద్ధులైన తల్లిదండ్రుల పోషణ, జబ్బులకు డబ్బులు వీరికి మిగిలిన వాటిలో పంపుతున్నారు. పైద్రాబాద్ లో రేషన్ కార్డు లేనందువల్ల మార్కెట్ ధరలకే కొంటున్నారు. భార్యకు జబ్బు పడితే వైద్యం చేయించుకోలేక నాలు వైద్యం చేయించటానికి గ్రామానికి తిరిగిరాక తప్పలేదు. దాదాపు ప్రతి వలస కార్మికుని స్థితి ఇందుకు భిన్నంగా లేదు. ఈ వలసలు పోయే వారుకూడా దైర్యంగా కాకుండా కాంట్రాక్టరు ద్వారా వెలుంటారు. కాంట్రాక్టరు కూలీలకు ఇచ్చే కూలీలో కూడా మోసం చేస్తున్నాడు.

గ్రామంలో చౌక దుకాణాల ద్వారా కిలో రెండు రూపాయల బియ్యం పథకం చాలా సహాయపడింది. కాంగీ కాలంలో వీటి ధరలు పెరగడం వల్ల, కోతవల్ల ప్రజలు ఇబ్బందిలకు గురౌతున్నారు. రెగ్యులర్ గా రేషన్ దొరకడం లేదు. 5 ఏ మెట్టు ఉన్నా, రెండేకరాలు మాగాణి ఉన్నా రేషన్ ఇవ్వడంలేదు. వర్షాభావ పరిస్థితులలో పంటలు పండనవుడు భూపరిమితిని సరళంచేసి రేషన్ సౌకర్యం కల్పించాలి. మధ్య తరగతి రైతులు కూడా ఈ రేషను పోవుపై ఆధారపడవల్సి వస్తుంది. ప్రభుత్వ సహాయంగా చూస్తే బావుల త్రవ్వడానికి తప్ప, వ్యవసాయం చేయడానికి ప్రత్యేకమయిన సహాయం లేదు. పంటల భీమా పథకం వల్ల గతంలో గ్రామీణ బ్యాంకుల ద్వారా తీసుకున్న వారికి కొంత మాఫీ అయింది.

తరచు కరువుకు గురయ్యే ఈ గ్రామంలో ప్రభుత్వ ప్రత్యేక సహాయం అంతంత మాత్రమే. కనీసం ఉన్న బావులకు విద్యుత్ ప్రాధాన్యతపై ఇవ్వాలి. చిన్న చెరువులను ఊట చెరువులుగా మార్చి, వాటి క్రింద బావులు త్రవ్వడానికి సహాయం చేస్తే కొంత ఊరట కలుగుతుంది. వ్యవసాయ ఉత్పత్తి మీద వ్యవసాయ సాంకేతికాభివృద్ధి ప్రభావం లేదని చెప్పాలి. వీటి పరితం రేమెద్దుల గ్రామ వలసలు. - ప్రకాశ్

ప్రాథమిక వ్యవసాయ సహకార పరపతి సంఘం లి వల్లాపురం

రి.వెం. 50ఎస్, మండలము : ముదిగొండ, జిల్లా - నిమ్మం.

సంఘము నుండి లోను తీసుకొన్న సభ్యులు : 742
సభ్యుల వాలా మూలధనం : 2.82

సంఘము నుండి సభ్యులకు ఇచ్చిన ఋణముల వివరములు

బి. రామనాథం గారు
సెక్రటరీ

వడెలి వీరరాఘవులు
చైన్ ప్రెసిడెంట్

స్వల్పకాలిక ఋణములు : 36.18
దీర్ఘ కాలిక ఋణములు : 14.62

డైరెక్టర్లు :
కోయ హన్మంతరావు
మాశోత్ పుల్లయ్య
ఊటూకురు గోపాచు
సుంకర నర్సింహరావు
కోటి బాబారావు
కిలారు వీరయ్య
ఇనంపల్లి గడ్డెయ్య
కన్నాజు నాగభూషణచారి
తాళు యాలాద్రి

రౌతు రాజు
ప్రెసిడెంట్

సంఘ సెక్రటరీ : భన్వరామ నాథంగారు
క్లర్క్ : బొడ్డు వెంకటేశ్వర్లు
అటెండరు : సజ్జల శ్రీను వాసరావు
స్పీకర్ : షేక్ జానిమియా

కో-ఆపర్షన్ నెంబర్స్ :
వనం ఇందిరా
కుక్కుల ముత్తమ్మ

వేసవిలో మెట్ట సేద్యానికి తీసుకోవలసిన ప్రాథమిక చర్యలు

సాగుచేసే విస్తీర్ణంలో దాదాపు మూడింట రెండు వంతులు మెట్ట సేద్యమే. మన రాష్ట్రంలోని మెట్ట ప్రాంతాల్లో నరాసరి వర్షపాతం 500 నుండి 1500 మి. మీ. గా నమోదయింది. రాయలసీమలో 544 నుండి 825 వరకు, తెలంగాణాలో 700 నుండి 1200 వరకు కోస్తాంధ్రలో 750 నుండి 1139 మి. మీ. నరాసరి వర్షపాతం నమోదయింది.

మెట్ట ప్రాంతాల్లో ప్రధాన సమస్య ముందుగానే సరిగా ఎచ్చుడు వర్షం వచ్చేది ఎంత వచ్చేది అంచనా వేయలేకపోవటమే. కాబట్టి మెట్ట సేద్యం అభివృద్ధి అనావృద్ధి లలో నష్టపోతుంది.

విత్తడానికి అనువైన సమయంలో నరైన మోతాదులో వర్షం రాకపోవడం, విత్తిన తర్వాత వర్షాభావ పరిస్థితులు ఏర్పడటం వంటివా కాసే తరుణంలో అకాల వర్షాల వలన, పైరు నష్టపోవడం ప్రధాన సమస్యలు.

వివిధ పరిశోధనల ఫలితంగా మెట్ట ప్రాంతాల సమగ్ర అభివృద్ధికి శాస్త్రీయంగా రూపొందించిన పరీవాహక ప్రాంత ప్రాతిపదికపై అభివృద్ధి చాలా మంచిదని తేల్చబడింది. ఈ విధానంలో సహజవనరులై నట్టి భూమి, వర్షపు నీరు మరియు వాతావరణం అత్యంత సమర్థవంతంగా ఉపయోగిస్తూ, మానవ అవసరాలైన ఆహారం, ఇంధనం, బట్టలు, ఉద్యోగం మొదలైనవి తీర్చడానికి ఉద్దేశించబడింది.

సాగునీటి సేద్యానికి భిన్నంగా మెట్ట సేద్యానికి ముందుగానే యాజమాన్య చర్యలు తీసుకోవాలి. మెట్ట ప్రాంతాల్లో వర్షపు నీరు వరదగా నష్టపోవటం, భూమి కోత మరియు భూసార నష్టం ప్రధాన సమస్యలు. వీటిని అరికట్టడానికి వేసవి లోనే ప్రాథమిక చర్యలు తీసుకోవాలి.

భూమి కోత, భూసార నష్టం, అరికట్టడానికి మరియు వర్షపు నీరు వరదలుగా నష్టపోకుండా, పరిరక్షింపబడడానికి,

భూమి వాలుకు అడ్డంగా సేద్యం చేయడం మెట్ట సేద్యంలో ఒక ప్రధాన భాగం. భూమి వాలు తీవ్రతను బట్టి భూస్వభావాల్ని బట్టి, వర్షపాతం దృష్టిలో ఉంచుకొని, నరైన భూ సంరక్షణ పద్ధతి అవలించాల్సి ఉంటుంది. మూడు, నాలుగు శాతం వాలు వరకు వాలుకు అడ్డంగా కాంటూరు సేద్యం (సమతల సేద్యం) సరిపోతుంది. ఈ పద్ధతిలో భూమి మీద ఒకే ఎత్తు మీద ప్రాంతాలు కలిసేగా దున్నాల్సి వుంటుంది. విత్తనం కూడా ఈ పద్ధతిలోనే వేయాలి. ఈ కాంటూరు సేద్యం సులభంగా చేయడానికి, ఒక మార్గసూచిక లేసును ఏర్పాటు చేయాలి. ఇది ఏర్పాటు చేయడానికి, కొంత సాంకేతిక పరిజ్ఞానం కావాలి. ఇది ఏ పైరు లేని సమయంలోనే చేయాలి. అందువల్ల వేసవి కాలం అత్యంత అనుకూలమైనది. ఈ మార్గ సూచిక లేసును చిన్న చిన్న రాళ్ళతో గుర్తు పెట్టుకోవచ్చు. ఈ లేసు మీద ఖస్ గడ్డిని (వట్టివేరు గడ్డి) లేదా ఇతర గడ్డి మొక్కలను పెంచుకోవచ్చు. ఈ మార్గ సూచిక వరుసలను వాలుతీవ్రతను బట్టి ప్రతి 30, 40 అడుగులకు ఏర్పాటు చేసుకోవచ్చు.

నరాసరి వర్షపాతం 600 మి.మీ.ల కంటే తక్కువగా ఉంటే తేలిక భూముల్లో కాంటూర్లపై గట్ల నిర్మాణం వాలుకు అడ్డంగా చేసుకోవాలి. ఇంతకన్న ఎక్కువ వర్షపాతం ఉండే ప్రాంతాల్లో, నీరు త్వరగా పీల్చుకోలేని స్వభావం గల భూముల్లో కాంటూర్ల మీద గ్రేడు గట్లను నిర్మించుకోవాలి. ఈ గట్లు నిర్మించినపుడు, వరద నీరు సురక్షితంగా పోవడానికి వరద కాలువలను ఏర్పాటు చేసుకోవాలి. ఈ గట్లు మరియు వరద కాల్యాల నిర్మాణానికి సాంకేతిక సలహా కావలసి ఉంటుంది. ఈ పనులన్నీ వేసవిలోనే చేయాల్సి ఉంటుంది. ఈ గట్ల నిర్మాణం వలన భూమి కోత అరికట్టడమే కాకుండా వర్షపు నీరు సద్వినియోగమై పంట దిగుబడి 50 నుండి 100 శాతం వరకు కూడా పెరగవచ్చు. ఈ గట్ల నిర్మాణానికి కావలసిన

సాంకేతిక సలహా వెంటనే సేకరించుకోవాలి. ఇతర వివరాలకు మీ సమీప వ్యవసాయ విస్తరణ అధికారిని సంప్రదించాలి. ఈ గట్టి స్థిరీకరణకు 'స్టేహ్' అనే గడ్డి బాగా ఉపయోగ పడుతుంది. ఈ గడ్డి గింజలను ఇప్పుడే సేకరించుకొని, వర్షాకాలం ప్రారంభంలోనే గట్టి మీద గింజలు చల్లాలి. ఒకసారి చల్లిన తర్వాత ఈ గడ్డి ప్రతి సంవత్సరం దానంతట అదే పెరుగు తుంది. ఇది పశువులకు మంచి ఆహారం కూడా.

మెట్ట సేద్యంలో వర్షపు నీరు భూమిలో ఇంకి, భూమిలోనే నిల్వ ఉండేలా చేయడం ఒక ముఖ్యమైన ప్రక్రియ. వేసవిలో వాలుకు అడ్డంగా నాగలితో దున్నితే, నాగలి సాళ్ళు వర్షపు నీటిని అధికంగా భూమిలో పీల్చుకోవడానికి దోహద పడుతుంది. ప్రతి పది అడుగులకు ఒక నీటి పీల్చు సాలును నాగలితో ఏర్పాటు చేసుకోవాలి. నాగలితో దున్నేటప్పుడు, కొండ తిరిగే ప్రతిసారి ఒక నీటి పీల్చుసాలు స్వతఃసిద్ధంగా ఏర్పడుతుంది.

మెట్ట ప్రాంతాల్లో కొన్ని భూముల్లో పై పెట్టు తరుచుగా అవుతుంది. దున్నిన తర్వాత తేలికపాటి వర్షం వచ్చి, వెంటనే తీవ్రంగా ఎండవస్తే, నేల పైపొర చాలా గట్టిపడుతుంది. ఇలా గట్టి పడటం, పైరు వేసిన తర్వాత వెంటనే ఏర్పడితే, గింజ మొలక, భూమిపైకి రాక భూమిలోనే ఉండి చచ్చిపోతుంది. దీన్ని పైపెట్టు అని వ్యవ హరిస్తారు. చలక భూముల్లో సాధారణంగా గమనించవచ్చు. ఇట్టి భూముల్లో ఎకరానికి ఇరవై క్వంటాళ్ళు వరి పాట్టు భూమిపై వెదజల్లి వరిపాట్టు మట్టిలో కలిపేలా దంతి మరియు గుంటక సహాయంతో దున్నవచ్చు. ఇలా చేయటం వల్ల, చలక భూముల్లో పైపొర బండపొరదు. పై పెట్టు కాదు. వర్షపు నీరు భూమిలోనికి ఎక్కువగా పీల్చబడుతుంది. వరిపాట్టు దొరకని ప్రాంతాల్లో, పొడిచేసిన వేరుశనగ పాట్టు, పెసరకాయ పాట్టు లేదా స్థానికంగా లభ్యమయ్యే ఏ ఇతర సేంద్రీయ పదార్థమైనా వాడవచ్చు.

నీటి నిల్వ శక్తి, భూసారం అంతగా లేని ఇసుక భూముల్లో రెండు శాతం వరకు బంకమన్ను లేదా చెరువు మట్టి కలిపితే

నీటి నిల్వ శక్తి ఎక్కువై అధిక దిగుబడి వస్తాయని పరిశోధనలో తేలింది. కాబట్టి, వేసవి కాలంలోనే రేగడి మట్టిగాని లేదా చెరువు మట్టిగాని ఎకరానికి 100 బండ్ల వరకు తోలాలి. ఇలా తోలే మట్టి చెడుకు సంబంధించినది కాకుండా ఎంచు కోవాలి. ఈ మట్టిని చేనుకు తోలిన తర్వాత, నేలపై పల్చగా చల్లి నేలలో కలిపేలా దంతె, గుంటకలతో కృషి చేయాలి. ఈ విధంగా వరుసగా రెండు మూడు సార్లు రెండు, మూడు సంవత్సరాల వ్యవధిలో చేస్తే, ఇసుక భూముల ఉత్పాదక శక్తి ఎంతో పెరుగుతుంది.

మెట్ట సేద్యంలో సేంద్రీయపుటెరువు వాడటం ఎంతైనా అవసరం. కనీసం ఎకరానికి పది బండ్ల పశువుల పెంట తోలాలి. పెంటకుప్పలు చేలో ఎండనీయకుండా చేలో పల్చగా చల్లి వెంటనే మట్టిలో కలిపేలా గుంటక, దంతెలు తోలాలి. రెండు మూడు సంవత్సరాల కొకసారి మెట్ట భూములు నాగలితో లోతుగా దున్నాలి. ఇలా దున్నటంవల్ల భూమి సర్పిడిచ్చి వర్షపు నీటిని ఎక్కువగా పీల్చుకొని నిల్వ చేసుకొనే అవకాశం లభిస్తుంది. దీని వల్ల పైరు ఎక్కువ కాలం బెట్టును తట్టుకో గలదు.

వేసవి కాలంలోనే ప్రతి మూడు సంవత్సరాల కొకసారి భూసార పరీక్ష చేయించుకోవాలి. భూసార పరీక్ష కై మట్టి నమూనాను ఏప్రిల్, మే మాసాలల్లో సేకరించుకోవచ్చు. భూసార పరీక్ష కేంద్రం సూచించిన విధంగా వివిధ ఎరువులను వాడాలి. మెట్ట సేద్యంలో మిశ్రమ పంటల సేద్యం ఒక వ్యూహంగా ఆచరించాలి. ఈ మిశ్రమ పంటల సేద్యం వలన వర్షం కొద్దిగా ముందుగా వచ్చినా లేదా ఆలస్యంగా వచ్చినా కనీసం ఒక్క పైరైనా పండటానికి అవకాశం ఉంటుంది. మిశ్రమ పంటలుగా ఒక స్వల్పకాలిక మరియు దీర్ఘకాలిక పైర్లను ఎంచు కోవాలి. ఉదా : కంది-జొన్న, పెసర-కంది, కంది-వేరుశనగ మొదలగునవి.

అధికోత్పత్తి పంగడాలు స్థానికంగా సాగుచేసే రకాల

(తరువాయి వేజీలో...)

(20వ పేజీ తరువాయి..)

కన్న బెట్టును బాగా తట్టుకొని, భూసారాన్ని వర్షపు నీటిని నద్దినయోగం చేసుకొంటూ, అధికోత్పత్తిని ఇస్తాయి. అందువలన వేయబోయే పైరుకు అధిక దిగుబడి వంగడ విత్త నాలను ముందుగానే సేకరించుకోవాలి. ఒకసారి వర్షాలు మొదలైన తర్వాత, వెంటనే పైరును వేయవలసి ఉంటుంది. వర్షం వచ్చిన తర్వాత పైరు వేయటం కొద్ది రోజులు ఆలస్య మైనా, పైరు పూర్తిగా నష్టపోయే అవకాశం ఉంది.

మెట్ట ప్రాంతాల్లో పైర్లే కాకుండా, పండ్ల చెట్లు కూడా పెంచితే చెట్లు కాతకు వచ్చింతర్వాత తీవ్ర అనావృష్టి సమయంలో కూడా ఎంతో కొంత ఆదాయాన్ని ఈ పండ్ల చెట్లస్తాయి. వర్షపాతాన్ని బట్టి శీతాపరిం, రేగు, జామ, మామిడి మొదలైన పండ్ల చెట్లను వేయవచ్చు. ఈ చెట్లను వాలుకు అడ్డంగా ఏర్పరచిన గట్లపై భాగంలో వేయాలి. ఈ చెట్లు పెంచడానికి అవసరమైన గింజలు లేదా మొక్కలు వర్షాలు ప్రారంభమవక ముందే సేకరించుకోవాలి. లేదా అందుబాటులో ఉంచుకోవాలి. ఈ చెట్లను నాలుకోవడానికి వేసవి కాలంలోని గొయ్యిలు లేదా పాదులు తీయించుకొని వర్షాలు ప్రారంభం కాగానే, వీటిని వేయాలి. చేల్లో గట్ల మీద స్టైలో అనే గడ్డి బాగా పెరుగుతుంది. దీనివల్ల గట్లు స్థిరంగా ఉండటమే కాకుండా, పశులకు మేతను కూడా సమకూరుస్తాయి.

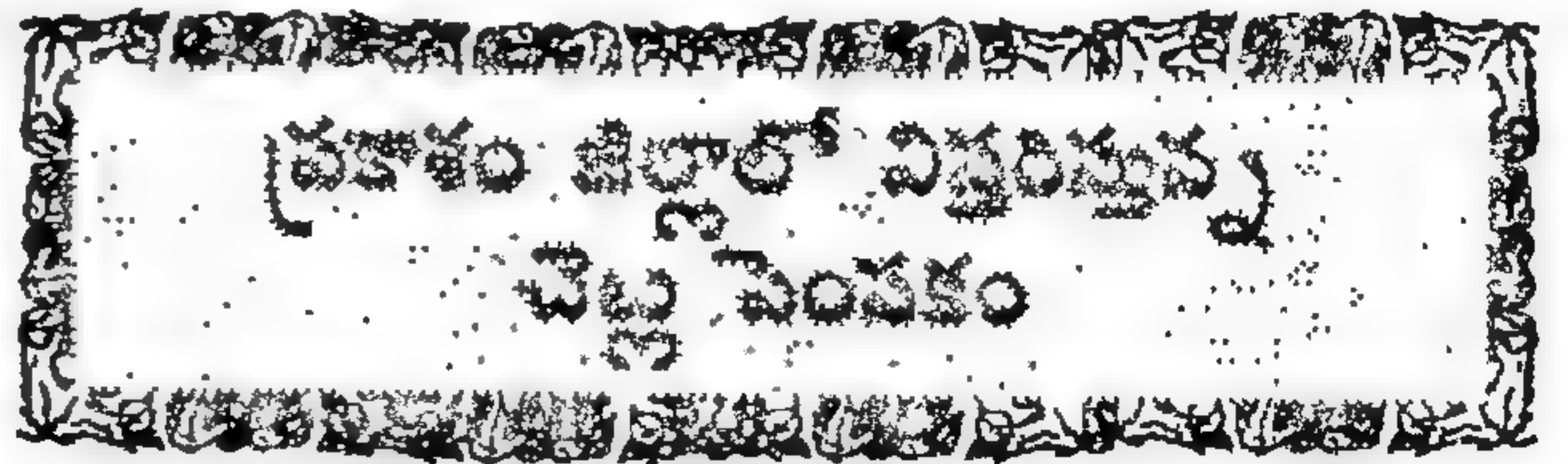
వేసవి కాలంలో తొలకరి వర్షాలకు ముందే చెట్లు, పుట్లను కొట్టేసి గుంటక, దంతెలను ఒకదాని తర్వాత మరొకటి తోలాలి. ఇలా తొలటం ద్వారా, తొలకరి వర్షాలు వరదగా వృథా పోకుండా, నేలలోనే ఇంకి నేలలో నిల్వ ఉండి, పెరిగే పైరుకు తర్వాత ఉపయోగపడుతుంది.

తొలకరి వర్షాలకు మునుపే పశువుల పెంట, గొర్రెల పెంట మొదలైన సేంద్రియపుటెరువులు చేలో వేసి, నేలపైన పల్చగా చల్లి, మట్టిలో కలిసేలా దంతె, గుంటకతో కృషి చేయాలి.

“భారతదేశ వ్యవసాయ రంగంలో ఉపాధి కల్పన గత రెండు దశాబ్దాలలో (1970-90) ఏ మూలం మాపులేదు.

—అంతర్జాతీయ కార్మిక సంస్థ నివేదిక

రోజురోజుకీ వ్యవసాయ రంగంలో సంక్షోభం పెరగడంతో ఆహార, వ్యాపార పంటలు గిట్టుబాటు కాని రైతాంగం క్రమంగా చెట్ల పెంపకం పై దృష్టి సారిస్తున్నారు. ఒంగోలు చుట్టుప్రక్కల వుండే మండలాలన్నింటా సగానికి పైగా పాలాలు చెట్లతో నిండిపోతున్నాయి. సుబాబుల్, సదురుగు వంటి చెట్లు అధికంగా వేస్తున్నారు. ఒకసారి మొక్కలు వేశాక మధ్య మధ్యలో నీళ్ళు పెడితే నాలుగేండ్లలో ఎదిగొస్తున్నాయి. వరి పంటకన్నా అధిక రాబడి వస్తున్నదని రైతులంటున్నారు. ప్రధానంగా ఈ కర్రను పేపరు మిల్లలకు తోల్తున్నారు. అయితే దీని ఫలితంగా వ్యవసాయ కూలీలకు పని తగ్గిపోతున్నది. ప్రత్యేకించి మహిళలకు అనలుపనే లేదు. రైతులకు కూడా వ్యవసాయపని తగ్గుతున్నందున వ్యాపారుల వైపు దృష్టి మళ్ళిస్తున్నారు. సుబాబుల్ ఆకులు పశువులకు మేతగా ఉపయోగ పడుతున్నది. లేత ఆకులు పశువులకు మంచిది కాదని, ముదురు ఆకు మాత్రమే మంచిదని శాస్త్రవేత్తలు సూచిస్తున్నారు.

పొగాకు వేలం కేంద్రాల ప్రారంభం

ఈ సంవత్సరం పొగాకు కొనుగోలు చాలా ఆలస్యంగా ప్రారంభమైంది. నెల్లూరు జిల్లా డి.సి.పల్లి, కలిగిరి కేంద్రాలు మార్చి 14న తెరవగా ప్రకాశం జిల్లా పాదిలి, కందుకూరు కేంద్రాలు మార్చి 23న మిగతా ఏ 30న తెరిచారు. నెంబరు బేళ్ళకు రు. 27 నుండి 32ల వరకు ధర రాగా క్రొవ్వు ధర రు. 10 లున్నది. ఒకటి అరా బేళ్ళకు రు. 34లు వేసినా సగటు ధర ప్రస్తుతానికి రు. 27 లున్నట్లుగా బోర్డు ప్రకటించింది. మార్కెట్లో పోటీలేదు. ప్రైవేటు వ్యాపార స్తులు చట్టవిరుద్ధంగా గ్రామాలకు వెళ్లి కొనుగోళ్ళు చేస్తున్నారు. బోర్డు విజిలెన్స్ కమిటీని వేసినా అది పనిచేస్తున్నట్లులేదు. బోర్డును రద్దుచేయించాలన్న తలంపు కూడా ఈ అక్రమ కొనుగోళ్ళ వెనుక ఉద్దేశంగా వున్నది. బోర్డు లేకుంటే తమ ఇష్టారాజ్యంగా వ్యవహరించ వచ్చని వ్యాపారస్తుల ఆలోచన.

అమ్మం బిల్లాలో మార్కెటింగ్ పరపతి సాకారాలు

వ్యవసాయ రంగంలో పెట్టుబడి దారీ విధానం బలీసి పోయి, నూతన పంటలు, వ్యవసాయ విధానాలు వచ్చిన నేటి పరిస్థితులలో వ్యవసాయం చేయాలంటే 'పెట్టుబడి' కీలక పాత్ర వహించుతున్నది. "డబ్బులేకుండా దుబ్బు మొలకెత్తదు" - ప్రభుత్వ సంస్థలు వాణిజ్య బ్యాంకుల ద్వారా వ్యవసారంగానికి లభిస్తున్న రుణం 30% మించడం లేదనేది అధికారిక లెక్కలు చెబుతున్నాయి. నూతన ఆర్థిక విధానాలు, డంకెల్ ప్రతిపాదనల ఫలితంగా వ్యవసాయరంగానికి లభించే రుణ సదుపాయం 10% తగ్గించుతున్నారు. ఇప్పటి వరకు లభిస్తున్న 30% ఋణ సదుపాయం కూడా రైతాంగం లోని ఉన్నత వర్గాలకే అధికంగా చెందుతున్నది. పేద, మధ్య తరగతి రైతులు, శ్రామికులు తమ వ్యవసాయ కుటుంబ అవసరాల కోసం పాచ్చి వడ్డీలతో ప్రైవేటు వడ్డీ, ఎరువులు, పురుగు మందుల వ్యాపారుల వద్ద, చిట్ ఫండ్, పైనాన్స్ కంపెనీల వద్ద, కొత్త రూపంలో వచ్చిన బట్టీ, నాగు వ్యాపారుల వద్ద రుణాలు తెచ్చుకొంటున్నారు. ఈ అప్పులు సకాలంలో తిరిగి చెల్లించలేక కొంప, గోడు అమ్మేసుకొని నిరుద్యోగులుగా మారుతున్నారు.

ఖమ్మం జిల్లాలో 2,58,100 కమతాలన్నాయి. వీరి చేతిలో 12,88,500 ఎకరాల భూమి వుంది. షెడ్యూల్డ్ కులాల వారికమతాలు 55,200

(21.4% కమతాలు) వీరికి గల భూమి 1,07,750 ఎ. (8.3% భూమి) వున్నది. షెడ్యూల్డ్ జాతుల వారి కమతాలు 71,300 (27.6% కమతాలు) వీరి వద్ద వున్న భూమి 3,46,750 ఎ. (27% భూమి) వుంది. యస్.సి. మరియు యస్.టి. కమతాలు 49% కాగా వీరి చేతిలో వున్న భూమి 35% మాత్రమే.

ఖమ్మం జిల్లాలో స్టేట్ బ్యాంక్ ఆఫ్ హైద్రాబాద్ ఆధ్వర్యంలో (టీడ్ బ్యాంక్) గ్రామీణాభివృద్ధి కార్యక్రమాలు అమలు చేస్తున్నారు. (ఈ బ్యాంకు శాఖలు 31 వున్నాయి). మొత్తం వాణిజ్య బ్యాంకులు 74, నాగార్జున గ్రామీణా బ్యాంకు శాఖలు 72, కో-ఆపరేటివ్ సెంట్రల్ బ్యాంక్ శాఖలు 25, ఆంధ్రప్రదేశ్ స్టేట్ పైనాన్స్ కార్పొరేషను (ఎపియస్ఎస్సీ) సంస్థ-1 మొత్తం 171 పరపతి సంస్థలున్నాయి. 1992-93లో జిల్లాలో 13 సంస్థలు 10310 మంది లబ్ధిదారులకు 257 లక్షలు ఆర్థిక సబ్సిడీగా మరియు 515 లక్షలు అప్పుగా ఇవ్వాలని లక్ష్యము నిర్ణయించుకొని, 9966 మంది లబ్ధిదారులకు 267 లక్షలు సబ్సిడీ మరియు 351 లక్షలు అప్పుగాను ఇచ్చారు. జిల్లాలో వున్న కమతాల సంఖ్య, వారి అవసరాలను పోల్చితే ఈ సహాయం నామమాత్రమే వుండగలదు. ఇదే సంస్థ 1993-94 సంవత్సరానికి ఉద్దేశించిన కార్యాచరణ పట్టిక పరిశీలించితే ప్రభుత్వం అందించే ఋణ సదుపాయం ఎదుగు బొదుగు

- వనం సర్పింగరావు
కార్యదర్శి, ఖమ్మం జిల్లా రైతు సంఘం.

లేకుండా వున్నట్లు బోధపడుతుంది.

పెద్ద ఎత్తున గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ఋణ పంపిణీ చేస్తున్నట్లుగా జిల్లా సహకార పరపతి సంఘాలు చెబుతున్నాయి. 1991-92లో కేంద్ర సహకార బ్యాంకు (ఖమ్మం) రు. 1261.98 లక్షలు స్వల్పకాలిక రుణాలు రు. 80.37 మధ్య కాలిక రుణాలు యిచ్చింది. 1992-93లో రు. 2213.12 లక్షలు (స్వల్ప కాలం) ఇచ్చారు. (చూ. అనుబంధం పట్టిక 4)

జిల్లాలో నీటి పారుదల క్రింద వున్న సుమారు 4 లక్షల 78 వేల ఎకరాల భూమికి, కనీసం ఎకరాకు ఒకవేయి రూపాయల చొప్పున రైతులందరకూ రుణం అందించాలంటే రు. 4780.00 లక్షల ఋణం అవసరమవుతుంది. సహకార సంస్థలు అందిస్తున్న రుణం రైతుల అవసరాలలో 4వ వంతు కూడా లేదు. (1991-92).

సహకార, వాణిజ్య బ్యాంకుల రుణాలు కూడా బలహీన వర్గాలకు, పేద రైతులు, మధ్య తరగతి రైతులకు అందడం లేదు. ఋణాల మంజూరీలో అక్రమాలు, అవినీతి, విపరీత జాప్యం చూచేసుకొంటున్నాయి. కొత్త సభ్యులకు రుణాలు ఇవ్వడం లేదు. ఇచ్చిన కొద్దిమందికి నామమాత్రంగా ఇస్తున్నారు. అధిక మొత్తం ఋణాలు ధనిక, భూస్వామ్య

వర్గాలకు చేరుతున్నాయి. బినామీ షేర్లలో కోట్ల రూపాయలు దుర్వినియోగమవుతున్నాయి.

వసూళ్లు-చెల్లింపులు నిష్పత్తి సాధించేందుకు ఖమ్మం జిల్లా కేంద్ర సహకార బ్యాంకు మరియు దాని శాఖలలో “బుక్ ఆడ్జస్ట్మెంటు” విధానం కొనసాగుతున్నది. బకాయిదారు స్వంతంగా రుణం చెల్లించనవసరంలేదు. రుణం చెల్లించినట్టు తిరిగి రుణం వుచ్చుకొన్నట్లు పుస్తకాల్లో చూపడమే ఈ విధానంలో కీలకం. మద్య దళారీలు కొందరు అధికార్లు, అనధికార్లు ఈ పద్ధతిలో ఏలా అక్రమంగా డబ్బు సంపాదించు కొంటున్నారు. వాస్తవంగా రుణాలు చెల్లించిన వారు, రుణం అవసరం వున్నవారు సకాలంలో తిరిగి రుణాలు పొందలేకపోతున్నారు. గ్రామీణ పరపతి సంఘాల్లో రైతుల నుండి వసూలు చేయబడిన షేరుధనం పెద్ద మొత్తాల్లో స్థానిక ఉద్యోగులు, పాలక వర్గాలు కలిసి దుర్వినియోగం చేస్తున్న పుటనలున్నాయి. అధ్యయనం చేస్తే సహకార సంఘాలలో రైతాంగం నుండి వసూలు చేసిన షేరుధనం కోట్ల రూపాయలలో లెక్క జమ లేకుండా అక్రమ వినియోగం చేస్తున్నట్లు తేలగలదు.

సహకార, వాణిజ్య బ్యాంకుల రుణ వంతుకం విధానంలోని అక్రమాలపై ఆందోళన చేయాలి. గ్రామాల్లోని ప్రైవేటు వడ్డీ వ్యాపారం, రూపాయనిక, క్రిమినంహారక అక్రమ వ్యాపారాలు వడ్డీ దోపిడి, కత్తి మందుల పంపకాలు, నాగు, జట్టి విధానాలపై రైతుల్లో చర్యకు పెట్టి, జిల్లా వ్యాపిత ఉద్యమానికి పూనుకోవాలి.

మార్కెటింగ్ :

వ్యవసాయ రంగంలో వచ్చి పెను

మార్పుల వల్ల వ్యవసాయ ఉత్పత్తులు, వాణిజ్య సరుకులుగా మారిపోయాయి. మార్కెట్ ప్రాముఖ్యత సంతరించుకొంది. పాలకుల విధానాల వల్ల ఎగుమతుల కోసం వ్యవసాయం అనే నినాదం వచ్చింది. వ్యవసాయ ఉత్పత్తులను కారుచౌకగ కొని అధిక లాభాలు ఆర్జించేందుకు గుత్త వ్యాపారులు పొంచి కూచున్నారు. వ్యవసాయ మార్కెట్లన్నీ పైకి ఏమి చెబుతున్నప్పటికీ వ్యదేశీ, విదేశీ గుత్తపెట్టుదారుల కంట్రోలు లోనే వున్నాయి. ఆరుగలం శ్రమించి పంటలు పండించి మార్కెట్కు తెస్తే ధర రాక రైతులు తమ ఉత్పత్తులను చౌకగ అమ్ముకొంటున్నారు.

జిల్లాలోని మార్కెట్ల పరిస్థితి కడుదయనీయంగా వుంది. మార్కెట్లలో కనీస సౌకర్యాలుండవు. పంటలకు ఎండలు, వానలు, దొంగలబారి నుండి రక్షణ వుండదు. వేలం పాటలు నక్రమంగా సాగవు. కొనుగోలుదార్ల ఇష్టాయిష్టాలపైనే పంటలు నడుస్తున్నాయి. మార్కెటులో

ఒకే రకం సరుకునకు అదే రోజు వివిధ అడ్డీలలో ధరలు ఒకే రకంగా వుండవు. రాష్ట్రం మొత్తం మీద చూచినా ఒకే నాణ్యత గల సరుకుకు అన్ని మార్కెట్లలో ఒకే రేటు వుండదు. తూనికలు, కమీషన్లలో తేడాలు వుంటాయి. ‘జీరో’ వ్యాపారంలో వ్యాపారులు, మార్కెటు అధికార్ల లాలూచీ కారణంగా మార్కెటు కమిటీలకు రావలసిన సెన్సు లక్షల రూపాయలు గల్లంతు అవుతున్నాయి.

జిల్లాలో మార్కెట్ల వేలాల క్రమబద్ధీకరణ, నక్రమ కమీషన్లు, రైతులకు గోడౌన్ల సౌకర్యాలు, సులభ రుణ సౌకర్యం, మార్కెటు యార్డులోనే నాణ్యతగల వ్యవసాయ ఉత్పాదకాలు (ఎరువులు, క్రిమినంహారకాలు, విత్తనాలు, వ్యవసాయ పరికరాలు) సరమైన ధరలకు అమ్మకం వగైరా సమన్యలకొరకు ఉద్యమాలు నిర్మించాలి. మారు మూల గిరిజన ప్రాంతాలకు ప్రతి మండల కేంద్రాలలో లేదా 2 మండలాలకు ఒకటైనా మార్కెటు యార్డులను ఏర్పాటు చేయాలి. *

ఖమ్మం జిల్లాలో వ్యాపార పంటల తీరుతెన్నులు

పంట పేరు	విస్తీర్ణం (ఎకరాలు)	ఉత్పత్తి బేళ్లు/బన్నులు	దిగుబడి (కె.జి/హెక్టార్)
ప్రత్తి	82000	74000 బేళ్లు	386
పొగాకు	16000	5	
(వర్జీనియా)		మిలియను బేళ్లు	
మిర్చి	65000	38000 బన్నులు	1424
చెరకు	7500	217000 బన్నులు	76450
వేరుశనగ	95000	42000 బన్నులు	1106
నువ్వులు	20000	1000 బన్నులు	133
పొద్దుతిరుగుడు	5000	2000 బన్నులు	942

నల్లగొండ జిల్లాలో చిన్న నీటి పథకాలు - పరిశీలన

- బి. చంద్రారెడ్డి,
జిల్లా రైతు సంఘం కార్యదర్శి

1. మామిడాల ఆనకట్ట :

వరంగల్ జిల్లాలోని పాలకుర్తి, ముత్తారము, ఏనూతల గ్రామాల చెరువుల నుండి ప్రారంభమైన అల్లులు, మరికొన్ని వాగులు 30 కి. మీ. దూరము నుండి కలిసి ఏరుగా మారింది. ఈ ఏరుకు తిర్మలగిరి మండలంలోని మామిడాల గ్రామ శివారులో నైజాము కాలములో సుమారు 70 సం॥ల క్రితము చిన్న ఆనకట్ట నిర్మించబడినది. ఆనాడు పాలేరు చెరువు నిండానికే పేరుతో ఆనకట్ట సాదారణ ఎత్తుమాత్రమే నిర్మించబడినది. 5 గ్రామాల పరకు మాత్రమే కాల్వలు తీయబడినవి. ఇప్పుడు పాలేరు చెరువు నాగార్జునసాగర్ రిజర్వాయర్గా మారటం వలన ఈ నీరు వృధాగా పోతుంది. ఈ ఆనకట్టకు బుంగపడి ఆనకట్ట కొట్టుకపోయే ప్రమాదమున్నది. ఈ ఆనకట్టను మరమ్మత్తు చేసి కట్టను అడుగు ఎత్తు పెంచినట్లయితే 11 గ్రామాలకు చెందిన 3282 ఎకరాల భూమికి శాశ్వత నీటి వనరుల సౌకర్యము ఏర్పడుతుంది. అవి మామిడాల, గొట్టిపర్తి, రావులపల్లి, మానాపురం, కుక్కడం కుంబపల్లి, మద్దిరాల, ముకుందాపురం, చిన్న నెమిలె, పెద్దనెమిలె, బిక్కుమల్ల. ఈ గ్రామాలకు ఉన్న పూడిపోయిన కాల్వలు మరమ్మత్తు చేసి అనుసంధానం చేయవల్సి వుంది. మరమ్మత్తులకు 50 లక్షలు ఖర్చు అవుతుంది. ఈ సంవత్సరము వచ్చిన కొద్దిపాటి వర్షానికే అనేక పర్యాయములు రోజుల తరబడి నీరు వృధాగా పోయింది.

ఈ ఆనకట్ట ఎత్తు పెంచటం వలన ఎవరి భూములు ఎలాంటి ముంపునకు గురికవు. మరో 13 గ్రామాలలో భూగర్భనీటిమట్టం పెరుగుతుంది.

2. యెడవల్లి ఆనకట్ట :

గుండ్ల శింగారం గ్రామం వద్ద నిర్మించబడినది. ఈ కత్వ శిథిలావస్థకు చేరుకొని గండివడింది. తీసిన కాల్వలు పూడిపోయి ఉన్నవి. ఈ ఆనకట్ట ఎడమ భాగము నుండి యెడవల్లి, గుండ్ల శింగారము, నూతనకల్లు, లింగంపల్లి అల్లునూరు, మాచనపల్లి, మిడతలపల్లి గ్రామాలలోని చెరువులు నిండటం వలన 1426 ఎకరాలు సేద్యానికి రాగలదు. అదేవిధంగా కుడిభాగము నుండి బొప్పారము, ముక్కిడిదేవిపల్లి, రామన్నగూడెం, ఏపూరు గ్రామాలలోని 715 ఎకరాలకు నీటి సౌకర్యము కలుగుతుంది. 25 లక్షలు మాత్రమే ఖర్చుకాగలదు. 20 గ్రామాలలో భూగర్భ నీటి మట్టం పెరిగి మంచినీటి సమస్య పరిష్కారం కాగలదు.

3. తాటికల్లు ఆనకట్ట :

నకిరేకల్ మండలంలోని తాటికల్లు వద్ద నిర్మించారు. ఆసిఫ్ వార్ జాలు, అయిటిపాముల చెరువు అల్లు, కట్టంగూరు వద్ద నుండి ఏరుగా తాటికల్లుకు చేరుకుంటుంది. గాడ్డలబండ గుట్టకు బొల్లెపల్లి ఏనేకు ఆనకట్ట వేసినట్టు అయితే 5000 వేల ఎకరాలకు శాశ్వత నీటి సౌకర్యము కలుగుతుంది. కోటి రూపాయలు మాత్రమే ఖర్చు కాగలదు. నీరంతా వృధాగా మూసిలో కలుస్తుంది. దీనివలన చందుపల్లి, మండలాపురం, మంగలపల్లి మరూర్, మామిడాల, తాటికల్లు, సూరారం గ్రామాలకు ఉపయోగం కలుగుతుంది.

4. పగిడిమర్రి ఆనకట్ట :

ఇది కనగల్లు మండలంలో ఉన్నది. కనగల్లు చెరువులోనికి కల్లెడద్వారా నీరువచ్చి చెరువునిండేది. ఈ

కల్లెడ మరమత్తు లేక పోవడము వలన కంపచెట్లు విపరీతంగా పెరిగి కార్వలు పూడిపోయి నీరంతా వృధాగా మూసీలో కలుస్తుంది. ఈ సంవత్సరము 8 సార్లు కనగల్లు వాగు వచ్చినా చెరువులోనికి చుక్క నీరు రాలేదు. కనగల్లు చెరువు క్రింద తేలకంటి గూడెం, లింగోటం, బొమ్మపల్లి, మైలారం, తిమ్మన్నగూడెం గ్రామాలకు చెందిన 3000 ఎకరాల మాగాణి పంట పండేది. ఈ చెరువు నిండటం వలన దర్శిపురం, చెల్ల చెన్నారం, చినమాదారం గౌరారం, మంచినీలబాయి, పర్వతగిరి, కనగల్లు గ్రామాలలో భూగర్భ నీటి మట్టం పెరిగి మంచినీటి సమస్య పరిష్కారం అవుతుంది. గతంలో రైతాంగం పగిడి మర్రివద్ద వాగుకు అడ్డంగా వరదకట్ట వేసుకొని చెరువు నింపుకునేవారు. వాగులో మట్టి ఇసుక కొట్టుకొనిపోయి వంపు అయినందువల్ల కార్వలు పూడిపోయి రైతాంగం వరదకట్ట వేసినా నీరు కల్లెడ గుండారాని పరిస్థితి ఏర్పడినది. ఇట్టి ఆనకట్టకు సుమారు 120 లక్షలు వరకు మాత్రమే ఖర్చు అవుతుంది.

5. మొండికత్వ :

రంగారెడ్డి జిల్లాలోని ఇబ్రాహీంపల్నం, ఇందిరానగర్ చెరువుల నుండి ప్రారంభమైన అల్లులు, మరికొన్ని పాయలు కలసి ఏరుగా మారింది. చౌటుప్పల మండలం తూప్రాన్ పేటగ్రామ శివారులోని చిన్న మూసీపై ఆనకట్ట నిర్మించబడినందున 60 సంవత్సరాలు దాటింది. (నైజాము కాలంలో) కార్వలు పూడిపోయి ఉన్నవి ఇట్టి కత్వను మరమ్మత్తు చేసినట్లయితే కౌతాపురం, లక్కారము, చౌటుప్పల్, తాళ్ళసింగారం, లింగోజిగూడెం, పంతంగి మరోవైపు నుండి దేవలమ్మ నాగారం, తంగెడుపల్లి, ఇంకో వాయి నుండి చిన్నకోడూరు అనునందానము చేస్తూ కార్వలు తీయటానికి అనువుగా ఉన్నది. చౌటుప్పల్ మండల మంచినీటి సమస్య పరిష్కారము కాగలదు. 3000 ఎకరాలు సేద్యానికి వస్తుంది. సుమారు 1.50 కోట్లు మాత్రమే ఖర్చు అవుతుంది.

6. భీమలింగము ఆనకట్ట :

వలిగొండ మండలంలోని సంగేంగ్రామ శివారులోని పేదమూసినదికి నిర్మించబడినది. దీని నుండి తీసిన కార్వలు పూడిపోయి ఉన్నవి. 18 గ్రామాలలోని 12345 ఎకరాలకు శాశ్వత నీటి సౌకర్యము ఏర్పడుతుంది. కార్వల మరమ్మత్తు చేసి పొడిగించాలి.

7. మామిడాల వాగు :

మామిడాలవాగు నుండి ఆగా మోత్కూరు చెరువు లోనికి వెళ్లే కార్వ వాగులో చిన్న ఆనకట్ట నిర్మించి కార్వ గండ్లు పూడ్చి బాగుచేస్తే మామిడాల, ఆగామోత్కూరు మొదలుగా గల చెరువులు ప్రతి సంవత్సరము నిండి 650 ఎకరముల వరకు సేద్యము అవుతుంది.

8. వెలిమినేడు పెద్ద చెర్వు :

ఈ చెర్వును ఊట చెర్వు క్రింద మార్చినట్లయితే గుండ్రాపల్లి, సుంకరపల్లి, పిట్టంపల్లి, పేరపల్లి, బోంగోని చెర్వు, పిసాటిగూడెం, క్రిష్ణాపురం, తిప్పర్తి, చినకాపర్తి గ్రామాలలో భూగర్భ నీటిమట్టం పెరిగి బావుల ద్వారా 13 వేల ఎకరాలు మాగాణి సేద్యము అవుతుంది. సుమారు 4 లక్షల ఖర్చుతో ఈ చెరువు కట్టను మరియు (పేడరు చానల్స్) రాచకార్వ మరమ్మత్తు చెయ్యాల్సి ఉంది.

9. ఎండ్లపల్లి ఆనకట్ట :

సూర్యాపేట మండలంలోని ఎండ్లపల్లి దగ్గర మూసి పాయకు కార్వ ఉన్నది. లీకేజి వాటర్ 300 ఎకరాలు వాడకము ఉంది. టేకుమట్ల, ఎండ్ల పల్లి, రాయిని గూడెం గ్రామాలకు నీటి సౌకర్యము కల్గును. సుమారు 20 లక్షలు కాగలదు. 1000 ఎకరాలు నికరంగా వాడకం ఉంటుంది.

వేపచెట్టు :

వేపచెట్టు అతి చల్లని నీడను, చివరకు ఇంటికి కావల్సిన కంపను అందిస్తాయి. అందువల్ల, దీనిని ప్రతి చోటా, వేపను పెంచండేం.

పచ్చదనం కోల్పోయిన వ్యవసాయ ప్రదర్శన

పాఠకల అప్పారావు

ఓంగోలు

“రైతే రాజు - రైతులేనిదే రాజ్యం లేదు” అంటూ మాటల్లో రైతులను వినువీధుల్లో విహరించేట్లు చేయడం పరిపాటి అయిపోయింది. రైతులను ఉద్ధరించాలని ప్రభుత్వం నిర్వహించే అనేక కార్యక్రమాలు చివరకు అధికారులకు వినోదం కల్గిస్తూ... రైతులకు నిరుపయోగమవుతున్నాయి. రైతులు లేని వ్యవసాయ ప్రదర్శనలు ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో నర్స సాధారణంగా జరిగిపోతున్నాయి. ‘పేరుగొప్ప - ఊరుదిబ్బ’ చందంగా వేలాది రూపాయలు ఖర్చుపెట్టి నిర్వహించుతున్న ఈ ప్రదర్శనలు రైతాంగ విమర్శలకు గురవుతున్నాయి. అందులో రాష్ట్రంలోనే పెద్ద ఎత్తున నిర్వహించిన ప్రకాశం జిల్లా వ్యవసాయ ప్రదర్శన రైతాంగానికి అందించిన సందేశం ఏమిటన్నది ప్రశ్నార్థకమై పోయింది. ఆ ప్రదర్శన తీరు తెలుసు కొని, భవిష్యత్తులో ఈ విధమైన పాఠపాట్లు చెయ్యకుండా ప్రభుత్వాన్ని, అధికార్లను నిలవేయవలసిన బాధ్యత రైతాంగంపై ఉన్నది. అందువల్ల ప్రకాశం జిల్లా వ్యవసాయ ప్రదర్శన గూర్చి కొన్ని నిజాలు తెలుసుకుందాం.

ఓంగోలు పి.వి.ఆర్ బాలుర హైస్కూల్ క్రిడా ప్రాంగణం లో ఫిబ్రవరి 25, 26, 27 తేదీలలో పెద్ద ఎత్తున జిల్లా వ్యవసాయ ప్రదర్శన నిర్వహించారు. 1991-92 నుండి రెండు దఫాలు ఈ విధమైన ప్రదర్శనలు నిర్వహించినా ఈ తృతీయ ప్రదర్శన ఎన్నడూ చేయని విధంగా వినూత్న రీతిలో ఆర్పాటంగా నిర్వహించారు. మూడు రోజుల ప్రదర్శనలో తొలి రోజును రైతు దినోత్సవంగా, రెండో రోజును రైతు

మహిళా దినోత్సవంగా, మూడో రోజును యువ రైతు దినోత్సవంగా నిర్వహించడం జరిగింది. వ్యవసాయ ప్రదర్శనలో అన్ని వర్గాల ప్రజలను భాగస్థులను చేయాలని ఈ విధంగా రైతుల్లో మూడు విభాగాలు చేసి వుండవచ్చు. కాని దానివల్ల మహిళా, యువజనోత్సవాల ధాటికి వ్యవసాయ ప్రదర్శన పెద్ద ‘తిరునాళ్ళ’ మాదిరిగా మారిపోయిందని రైతులు ఆవేదన

చెందారు. అసలు ఉద్దేశ్యం మరుగునపడి పంటల పచ్చదనం, పల్లె వాతావరణాలను ప్రతిబింబించక వ్యవసాయ ప్రదర్శన నిరాశపరిచింది. దీని మొత్తం వ్యవహారంలో కొన్ని అభినందించ దగినవి ఉన్నా రైతులను భాగస్వాములను చేయడంలో విఫలమైనందున పెద్ద ఎత్తున విమర్శలు వినవచ్చాయి.

వ్యవసాయ ప్రదర్శనలో ఎన్నడూలేని విధంగా వివిధ ప్రభుత్వ శాఖలు, స్వచ్ఛంద సంస్థలూ, ప్రయివేటు వ్యాపార సంస్థలు వందకు పైగా స్టాల్స్ ఏర్పాటు చేశారు. వాటిల్లో వ్యవసాయ శాఖ రైతుల పంట పొలాల్లో సేకరించిన ఉత్పత్తుల నమూనాలు బాగా ఆకర్షించాయి. పొడవైన పొట్లకాయ, ప్రత్యేక ఆకర్షణ. వేటికవే వింతను గొల్పుతూ నమూనాలు రైతుల కృషికి దర్పణం పట్టాయి. కరువు, అతివృష్టి అనావృష్టి ప్రభుత్వ వినాశకర విధానాలు, పనికిరాని మందులు లాంటి ఎన్నో అసనుకూల పరిస్థితులలోనూ తట్టుకు నిలిచి రైతులు ఇంత బాగా పండించగలడం పట్టణ ప్రజలను ఆశ్చర్యపరచింది. టేకు,

గులాబి మొక్కలు పెద్ద ఎత్తున కొనుగోలు జరిగింది. భూ సంరక్షణ, డీప్ ఇరిగేషన్ లాంటి ప్రదర్శనలు రైతాంగానికి విశేష విజ్ఞానం అందించేవిగా ఉన్నాయి. మత్స్య శాఖ పట్టు పరిశ్రమల ప్రదర్శనలు బాగా ఆకర్షించాయి. గ్రామీణాభివృద్ధి సంస్థ, డాక్రాపథకం, మహిళా మండలాల ప్రదర్శనల్లో వివిధ చేతి వృత్తుల వస్తువుల పట్ల మహిళలు ఆకర్షితులయ్యారు. ఆప్కా, ఫెడ్కాన్, చేనేత కార్మికుల వస్త్ర ప్రదర్శనలు కళాత్మకంగా ఉండి విలువైనవిగా ఉన్నాయి. ఇతర ప్రభుత్వ శాఖలు వారివారి అభివృద్ధి పథకాలను వివరించే ప్రదర్శనలు ఏర్పాటుచేశాయి. ఫోర్ట్ ఎస్కాట్, బ్రాక్టర్స్ వారు డ్రైవర్ లేకుండా సర్కిల్ లో బ్రాక్టర్ తిరిగే ఏర్పాటు చేశారు. మహేంద్ర కంపెనీ కూడా బ్రాక్టర్స్ ని ప్రదర్శించింది. ప్రయివేటు సంస్థలు స్వగృహ పుష్, విజయ్ మహమ్మల్లు తినబండారాలు తయారుచేసి అమ్మారు. మొత్తం ప్రదర్శనలో మిగిలిన శాఖలు, నంబల స్టాల్స్ ముందు వ్యవసాయశాఖ ఏర్పాట్లు వీగిపోయాయి. వ్యవ సాయరంగ ప్రదర్శనల గూర్చి వివరించే వారు లేక పోవటం చూపరులు నిరాశ చెందారు.

ప్రదర్శన తీరు పై విధంగా ఉండగా... నిర్వహణ పలు విమర్శలకు గురయింది. మూడు రోజుల పాటు వివిధ పంటలపై నిర్వహించాలనుకొన్న సదస్సులు విఫలమయ్యాయి. జరిగిన కొన్నింటిలో కూడా కొద్దిమంది రైతులే పాల్గొన గలిగారు. తొలిరోజు రైతు దినోత్సవానికి అతి కష్టం మీద వెయ్యిమంది రైతులను మాత్రం సమీకరించ గలిగారు. ఆ రోజు ప్రారంభ సభ, స్టాల్స్ ఏర్పాటు, రైతు సదస్సు తోనే కాలం గడిచి పోయింది. రైతు సదస్సులో ముట్లాడిన వక్రలు డంకెల్, గాట్ వ్రతిపాదనల ఎడల సానుకూలంగా ముట్లాడడంతో “వీళ్ళేమిటి ఇలా చెబుతున్నారు?” అంటూ రైతులు ఒకరినొకరు వ్రశ్చించు కోవటం కనిపించింది. రెండోరోజు నుబాబుల్ చెట్లపై జరుగుతున్న సదస్సులో

శాస్త్రజ్ఞులు రైతులకు వివరిస్తుండగా సాంస్కృతిక ప్రదర్శనలు ఆటంకం కావడంతో రైతులు తీవ్ర ఆగ్రహం వ్యక్తం చేశారు.

మహిళా దినోత్సవానికి రెండువేల మందికి పైగా మహిళలు తరలివచ్చి ప్రదర్శన తమదే అన్నంతగా విజయ వంతం చేశారు. కాని వచ్చిన వారిలో రైతు మహిళల కన్నా అంగన్ వాడీలు, మహిళా మండలాల సభ్యులే ఎక్కువగా కన్పించారు. జిల్లాలో మహిళలే ప్రధాన పాత్ర వహిస్తున్న పాడిపరిశ్రమ గూర్చి వారిని చైతన్యపరచే కార్యక్రమం ఇందులో చోటు చేసుకుంటే బాగుండేది. వచ్చిన మహిళలు ఎక్కువ రైతురంగంలో లేనందున ఆహ్లాదంగా రంగోళి, పరుగు లాంటి పోటీలు నిర్వహించి చేతులు దులుపుకున్నారు. ఆ రోజు జిల్లా ఇన్ ఛార్జి మంత్రిణి శ్రీమతి గీతారెడ్డి పాల్గొన్నారు. ఆమెకు కొత్తపట్నం మండలం

మడనూరు పట్టపు పాలెం స్త్రీలు రెండోదం మంది తమ గ్రామంలో బ్రాందీషాను నెలకొల్పడం పట్ల నిరసన తెలుపుతూ వినతిపత్రం సమర్పించారు. మంత్రి సహజంగానే తన ప్రసంగంలో ప్రధాని, ముఖ్యమంత్రులను ఆకాశానికెత్తేశారు. సారా నిషేధం తమ సాహసోపేత చర్యగా చెప్పుకొన్నారు. బహుమతులు అంజేసేంత వరకూ ఓపికగా ఉన్న మహిళలు అనంతరం కన్పించలేదు.

ఇక చివరి రోజు యువజనోత్సవాలు ప్రహసనంగా మారాయి. యువజనులకు జరిపే పోటీలలో కేవలం నెహ్రూ యువకేంద్ర సభ్యులే అర్హులుగా ప్రకటించడంతో కొందరు యువకులు తీవ్రనిరసన తెలిపారు. కార్యక్రమం మొత్తం నెహ్రూ యువ కేంద్రవారి ‘పండగ’ లా జరిగిపోయింది. ఆ రోజు ఉదయం పశుసంవర్ధక శాఖ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన పెంపుడు జాతి కుక్కల ప్రదర్శన ప్రజలను ఆకర్షించింది. కానీ, వ్యవసాయ రంగానికి సంబంధం గల జీవాలను మరచి కలివారి రక్షణకు, మౌందాకు ప్రతీకలుగా వుండే కుక్కల ప్రదర్శన ఏర్పాటు .... తరువాతి 21 పేజీలో...

నిర్బంధ శిస్తు వసూళ్ళు - అక్రమ జప్తులు

పంట చేతికందేదాక గడువివ్వండి, శిస్తు కడతాం అన్నా వినడంలేదు అధికారులు, గంటల వ్యవధి కూడా లేకుండా వసూళ్ళు చేస్తున్నారు. మరోవైపు పంటల్లేక విలివిలి లాడుతున్న రైతాంగం నిర్బంధ జప్తులు చేయడం వల్ల మానసిక వేదనకు గురై ఆత్మహత్యలకు పాల్పడుతున్నారు. ప్రకాశం, కరీంనగర్ జిల్లాల్లో పలువురు ఆత్మహత్యల పాలయ్యారు. బ్యాంకు అప్పులు, విద్యుత్ బకాయిలు, నీటి తీరువా మొత్తం అన్నింటిని ఒకేసారి చెల్లించాలని వివిధ శాఖలు డిమాండ్ చేయడం, బకాయిలున్న రైతుల పేర్లను మైకులతో వినిపించి, మానసిక వేదనకు గురిచేస్తున్నారు. జప్తులలో ఇంటి వస్తువులను కూడా వదిలిపెట్టడం లేదు. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ఇది జరుగుతున్నా ప్రభుత్వానికి చీమకుట్టినట్లుగా కూడా లేదు. రైతాంగ ఆర్తనాదాలు చెవిన పడటంలేదు. చూడండి మచ్చుకో ఉదాహరణ.

గుంటూరు జిల్లా నత్తెనపల్లి లోని పణిథెం గ్రామంలో ఎటువంటి నోటీసులేకుండా జప్తులుచేస్తూ, ఇంటి తలుపులు, సామగ్రిని తీసుకొని వెళ్లడానికి అధికారులు ప్రయత్నం చేశారు. దాంతో రైతాంగం ఎదురు తిరిగింది. ఫలితంగా అధికారులు వెనుదిరిగి, అర్ధరాత్రి పోలీసుల సహాయంతో ఊర్లో జౌరబడి 13 మందిని అరెస్టు చేశారు. అరెస్టయిన వారిలో డివిజన్ రైతు నాయకులు గద్దె చలమయ్య కూడా వున్నారు. అరెస్టులకు నిరసనగా నత్తెనపల్లిలో ఊరేగింపు, ధర్నా నిర్వహించారు. ధర్నాలో పాల్గొన్న రైతు నాయకుల ప్రసంగాలకు పోలీసులు

ఆటంకం కల్గిస్తూ, మైకులలో ఉపన్యాసం చేయకూడదని అడ్డు తగిలారు. చివరకు రాష్ట్రరైతు నాయకులైన శ్రీ కొరటాల సత్యనారాయణ గారిని అరెస్టు చేస్తామని ఎస్.ఐ. ప్రయత్నించగా, వారెంట్ అడిగిన మీదట వెనుదిరిగాడు. ఇదే విధంగా జిల్లా రైతు నాయకులు శ్రీ పోవూరు రామారావుతో కూడా వాగ్వివాదం జరిపారు. తర్వాత ప్రతినిధి వర్గం కలెక్టర్ను కలసి ఏప్రిల్ 10 వరకు గడువు కోరింది. విశేషమేమిటంటే అరెస్టు అయిన వారిని బెయిల్పై విడుదల చేయకపోగా, కోర్టుకు హాజరు పరచారు. యం.ఆర్.ఓ. బెయిల్ దరఖాస్తుకోసం ఇన్సాల్యేన్సీ నర్టిఫికేటు ఇవ్వడానికి కూడా నిరాకరించాడు. దొంగలుగా, దోపిడీదార్లుగా కేసు నమోదు చేసుకొని హాజరు పరచారు. “ఏమయ్యా! మీకు రైతులు దొంగులుగా కనపడుతున్నారా? ఇంకే సెక్షన్లు కనపడడ లేదా కేసు పెట్టడానికి?” అంటూ మెజిస్ట్రేట్ స్వయంగా పోలీసుల్ని నిలదీశారు. అంటే పోలీసులు, అధికారుల నిర్వాహకం ఏపాటిదో అర్థమవుతుంది. ఇదీ ప్రభుత్వం రైతులకు కల్పిస్తున్న రక్షణ.

పాలకేంద్రాల వద్ద ధర్నాలు

పెరిగిన నిత్య జీవితావసర వస్తువుల ధరలకు అనుగుణంగా పాలధరలను 10 శాతం వెన్నకు లీటరుకు పన్నెండు రూపాయలు గా నిర్ణయించాలని, పాల ఉత్పత్తుల బకాయిలు చెల్లించాలని, అవినీతి అరికట్టి డైరీని నష్టాల బారినుండి కాపాడాలని అనేక గ్రామాల నుండి 200 మందిపైగా రైతులు ఒంగోలులో ధర్నా నిర్వహించారు. ఈ ధర్నాలో రైతు సంఘం అధ్యక్షుడు శ్రీ ఎన్. రంగారావు, పమిడి కోటయ్య, తవనం చెంచయ్య తదితరులు పాల్గొన్నారు ఎర్రుగొండ పాలెం. కొండమంజులూరులో కూడా ధర్నాలు జరిగాయి.

నత్తెనపల్లిలో జరిగిన పికెటింగ్ సందేహించి ప్రసంగిస్తున్న శ్రీ కొరటాల, ప్రక్కన శ్రీ రూప మాధవరెడ్డి తదితరులు

నిర్బంధ శిస్తు వసూళ్ళకు వ్యతిరేకంగా

ఖమ్మంజిల్లా - వేంసూరు, పెనుబల్లె మండలాలను కరువు ప్రాంతాలుగా ప్రకటించి శిస్తు వసూళ్ళను నిలుపు చేయాలని మండల కార్యాలయాల వద్ద ధర్నా నిర్వహించారు. నీటి ఎద్దడిని నివారించి, విద్యుత్ కోత ఎత్తివేసి 18 గంటలు సరఫరా చేయాలని డిమాండ్ చేశారు. ఈ కార్యక్రమంలో శ్రీ సుబ్బారావు, శ్రీ భద్రయ్య, శ్రీ సత్య నారాయణలు పాల్గొన్నారు.

మోసపోకండి రైతన్నల్లారా!

కల్లబొల్లి కబ్బల్లతో నకిలీ మందులు తక్కువ ధరలకు విక్రయిస్తూ రైతులను మోసగిస్తున్నారు. అసలు మందులను మైమరపించే లేబుళ్ళతో నకిలీ మందులను విక్రయిస్తున్నారు. 260/- విలువచేసే మోనోక్రోటోఫాస్ను 100/-లకే ఇస్తామని నకిలీలు అంటగడుతున్నారు. మందును చల్లిన తర్వాత పురుగు చావక పోగా ఉద్యతం అయింది. దీంతో రెండు వైపులా నష్ట పోయామని రైతులు గొల్లమన్నారు. ఈ మందులు గుంటూరులో దమ్మన్న వారి పాలెం, మొబపాలెం, ఖాజీ పాలెం లోను, ప్రకాశం జిల్లా, ఒంగోలు కేంద్రంగా ప్రత్తి, మిరప, వేరుశనగ, మినుము పంటల పురుగు మందులు విక్రయం జరుగుతున్నది. రైతులు గమనించి అసలు మందులు కొనుగోలు చేయాలి.

ప్రాజెక్టులు అడిగితే లారీచ్చార్టీ

గండికోట, గాలేరు-నగరి నిర్మాణ పనులు ఏప్రిల్లో చేపట్టాలని, బడ్జెట్ కేటాయింపులు 50 కోట్లకు పెంచాలని అఖిల పక్షం ఆధ్వర్యంలో కడప కలెక్టర్ కార్యాలయం వద్ద పీకెటింగ్ జరిగింది. పీకెటింగ్ చేస్తున్న రైతులపై బట్టలు చిరిగిపోయేంత వరకు విచక్షణా రహితంగా లారీచ్చార్టీ చేశారు. తెలుగు గంగ ద్వారా మద్రాసుకు నీరు, అలాగే సాగునీరు ఏక కాలంలో యివ్వాలని, కె.సి.కెనాల్ ఆధునికీకరణలో వివక్షత కూడదని డిమాండ్ చేశారు. ఈ కార్యక్రమంలో అన్ని పార్టీల నాయకులు ప్రసంగించారు.

కరెంట్ కె వెళితే కాల్పులు జరుపుతారా!

ఒకతడిపెడితే పంట చేతికొచ్చే సమయంలో కొన్ని రోజులపాటు విద్యుత్ సరఫరా లేకపోవడం వల్ల నిరాశ చెందిన రైతులు సిద్ధిపేట సబ్ స్టేషన్ కు వెళ్ళి అడిగిన రైతులపై కాల్పులు జరిపారు.

అసలే వేసవి, నీటి కటకట, 250 అడుగులు బోరు వేసినా నీరు పడటం లేదు. అదనపు ఖర్చు అవుతుంది. అయినా పంట చేతికందాలనే తాపత్రయంతో పెట్టుబడి పెట్టినా విద్యుత్ కోత వల్ల ఆశలు అడియానలయ్యాయి. దాంతో ఆగ్రహం చెందిన రైతాంగం సబ్ స్టేషన్ కు వెళితే నిర్లక్ష్యంతో సమాధానాలు చెప్పడం, తలుపు మూసి వేయడం వల్ల రైతులు ఎదురు తిరిగారు. ఫలితంగా 22 రౌండ్లు కాల్పులు జరిపి, వారిపై కేసుల పెట్టారు. ఈ సంఘటనకు స్పందించిన రైతు సంఘం రాష్ట్ర అధ్యక్షులు శ్రీ బోడేపూడి వెంకటేశ్వరరావు, వరంగల్ జిల్లా రైతు సంఘం అధ్యక్షులు సి.హెచ్. రాజారెడ్డి, డి.వై.యస్.ఐ. రాష్ట్ర నాయకులు బి. సురేంద్ర తదితరులు వెళ్లి గాయపడిన రైతులను పరామర్శించి, రైతులపై పెట్టిన కేసులను ఉపసంహరించాలని, స్థానిక అధికారులపై చర్యలు తీసుకోవాలని, విద్యుత్ సరఫరాకు తక్షణ చర్యలు తీసుకోవాలని డిమాండ్ చేశారు. అసెంబ్లీలో కూడా ఈ విషయాన్ని ప్రస్తావించగా రైతులపై కేసులు ఎత్తివేస్తామని హామీ ఇచ్చారు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ లో సాగు నీటి వ్యవస్థ

-డా॥ కె. శ్రీరామకృష్ణయ్య

ఆంధ్రప్రదేశ్

- ప్ర : ఆంధ్రరాష్ట్రవైశాల్యము ఎంత?
జ : 678.04 లక్షల ఎకరములు.
- ప్ర : రాష్ట్రములో సాగుభూమి ఎంత?
జ : 260.00 లక్షల ఎకరములు.
- ప్ర : నీటి పారుదల ఉన్న సాగు భూమి ఎంత?
జ : 90.00 లక్షల ఎకరములు.
- ప్ర : రాష్ట్ర జనాభా ఎంత?
జ : 6,63,04,854
- ప్ర : ఒక వ్యక్తికి సాగు భూమి ఎంత?
జ : 0.39 ఎకరాలు (38 సెంట్లు)
- ప్ర : ఒక వ్యక్తికి నీటిపారుదల ఉన్న సాగు భూమి ఎంత?
జ : 0.136 ఎకరాలు (13 1/2 సెంట్లు)
- ప్ర : సగటు వర్షపాతం ఎంత?
జ : 896 మి.మీ.
- ప్ర : వర్షమువల్ల సగటు నీరు ఎంత?
జ : 8400 టి.యం.సి.
- ప్ర : ఒక టీయంసి కి సాగెంత?
జ : ఖరీఫ్-మాగాణి - 5000 ఎకరములు
మొట్ట 10,000 నుండి 15,000 ఎకరములు
రబీ - మొట్ట - 10,000 ఎకరములు
- ప్ర : షుమారు ఎన్ని టి.యం.సి. నీరు వాడుతున్నాము?
జ : 2,000 టి.యం.సి.
- ప్ర : నికర జలాలంటే ఏమిటి?
జ : ప్రతి వంద సంవత్సరాలలో 75 సంవత్సరాలు పంటకు సరిపడా నీరందించ గలిగిన జల పరిమాణాన్ని నికర జలాలంటారు.
- ప్ర : అన్ని చిన్న,పెద్ద నదులతో కలిపి మన రాష్ట్రంలో నికర జలాలెంత ?

- జ : 2746 టీయంసి
- ప్ర : మిగులు జలాలంటే ఏమిటి?
జ : ప్రతి వంద సంవత్సరాలకు 75 సంవత్సరాలలో నికర జలాలకు మించి లభ్యమయ్యే నీరు.
- ప్ర : మిగులు జలాలపై హక్కు ఎవరికి వుండాలి?
జ : నది చివరి, దిగువ రాష్ట్రాలకు ఉండాలి.
- ప్ర : 75 శాతం ఆధారవడే నూత్రాన్ని తగ్గిస్తే ఏమవుతుంది?
జ : నది చివరి రాష్ట్రానికి నీరు పారడము తగ్గిపోతుంది. దీనివలన ఎక్కువ సంవత్సరాలలో నీరు రాదు.
- ప్ర : నికర జలాలతో మన రాష్ట్రములో ఇంకా ఎంత భూమి సాగులోనికి తేవచ్చు?
జ : షుమారు 30 లక్షల ఎకరములు (గోదావరి నీటితో)
- ప్ర : ఇంకా మిగిలిన 140 లక్షల ఎకరాలకు నీటి సౌకర్యం ఏమిటి?
అ) కృష్ణా గోదావరి నదులలోని మిగులు జలాలు.
ఆ) తూర్పు ప్రవహించే చిన్ననదుల పూర్తి వినియోగం.
ఇ) భూగర్భ జలాల సంపూర్ణ వినియోగం.
ఈ) వీలయిన చోట పంట మార్పిడి.
ఉ) నీటి యాజమాన్య పద్ధతులు మార్పు.
- ప్ర : సహజ పారుదల వీలుకాకపోతే ఏమి చేయాలి?
జ : ఎత్తిపోతల పథకాలు చేపట్టాలి.
- ప్ర : ఎత్తిపోత సాధ్యమా?
జ : సాధ్యమే.
- ప్ర : ఎత్తిపోత పథకాల వల్ల ఇబ్బందులేమిటి?
జ : విద్యుత్తు సమకూర్చుకోవడం, నిర్వహణ ఖర్చు అధికము.
- ప్ర : ఎత్తిపోత పథకాల వల్ల సౌలభ్యమేమిటి?
జ : తక్కువ ఖర్చుతో అతి త్వరగా పంటలకు నీరందించ వచ్చు.

ప్ర : కరువు కాటకాలకు గురయ్యే ప్రాంతమెంత?

జ : 278 లక్షల ఎకరములు

ప్ర : కరువు ప్రాంతాలకు తరలించడానికి నికర జలాలున్నాయా?

జ : బహు స్వల్పం.

ప్ర : లేకపోతేమార్గమేమిటి?

జ : మిగులు జలాల వినియోగం.

ప్ర : కరువు ప్రాంతాలు ఎంత ఎత్తులో వున్నాయి?

జ : 400 అడుగుల నుండి 2500 అడుగుల వరకు.

ప్ర : నదుల నీరు ఎంత ఎత్తులో ఉన్నాయి?

జ 1. తుంగభద్ర 1633 నుండి 950 అడుగులు

2. కృష్ణ - 1000 నుండి 40 అడుగులు

3. గోదావరి - 1100 నుండి 40 అడుగులు

4. పెన్నా - 1800 నుండి 40 అడుగులు

ప్ర : కరువు ప్రాంతాల కంటే నదుల నీటి మట్టాలు తక్కువ ఎత్తులో వున్నందున కరువు ప్రాంతాలకు ఎలా నీరందించాలి?

జ : ఎత్తిపోత ద్వారా.

ప్ర : ప్రాంతీయ అసమానతలను తొలగించాలంటే ఏ చర్యలు చేపట్టాలి.

జ : మిగులు జలాలతో సహా రాష్ట్రములోని అన్ని నీటి వనరులను వినియోగములోనికి తేవడము ద్వారా.

ప్ర : భవిష్యత్తులో నిర్మించవలసిన భారీ జలాశయాలు ఏమి?

జ : పోలవరం, ఇంచుపల్లి, వంశధార, వైన్ గంగ, ప్రాణహిత.

ప్ర : అందుకు అవరోధాలు ఏమిటి?

జ : 1. అటవీ భూములు మునిగిపోవడం

2. షెడ్యూల్డ్ జాతులు, తెగలు మొదలగువారి ఉపాధి కోల్పోవులు

3. ఎక్కువగ ఒండ్రుపేరుకొనుట

4. పునాదుల సమస్యలు

5. అంతరాష్ట్ర సమస్యలు

ప్ర : వీటిని అధిగమించడం సాధ్యమేనా?

జ : సాధ్యమే.

... 27 వేల చదవండి.

రైతులలో ఆగ్రహవేశాలు కలిగించింది. ఈ విధంగా జరపాలను కొన్నప్పుడు దానికి వ్యవసాయ ప్రదర్శన పేరు పెట్టడం తగదని పలువురు రైతులు అన్నారు. ప్రదర్శనలో ఒంగోలుకు ప్రసిద్ధమైన ఎద్దుల ప్రదర్శన జరగక పోవటం విచారకరం. కేవలం 'బొమ్మలతో' జాతి ఎద్దులను చూపి పశుసంవర్ధక శాఖ సరిపుచ్చుకొంది. రైతాంగానికి ముమ్మర పనుల కాలంలో ప్రదర్శన నిర్వహించడం బాగుండలేదనే వాదన కూడా వినవచ్చింది. ఏమైనా ఇంత పెద్ద ఎత్తున జరిగిన వ్యవసాయ ప్రదర్శనలో తొలిరోజు తప్ప మిగిలిన రెండు రోజులలో రైతులే లేకుండా సాగిపోయింది. విజ్ఞానవంతంగా నిలవాల్సిన ప్రదర్శన కేవలం వినోదాన్ని మాత్రం పంచగలిగింది. వేలాది రూపాయలు రైతుల పేరుతో "బూడిదలో పోసిన పన్నీరు"గా మారిపోయాయి. ప్రయివేటు సంస్థలు మాత్రం తమ అమ్మకాల ద్వారా లాభం పొందగలిగాయి. కాని ప్రభుత్వ శాఖలు డబ్బు నష్టపోయి, కనీసం తమ సందేశాన్ని కూడా ప్రజలకు అందించ

లేకపోయాయి. ప్రదర్శన ఎంతగా ఆకర్షించినప్పటికీ రైతు రంగ ప్రాధాన్యత కోల్పోవడంతో దాని విలువ నన్నగిల్లింది.

చివరకు సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలు కూడా పాటలు, నృత్యాలతోనే జరిగాయి. రైతు లెవ్వరూ వీటిలో పాల్గొనలేదు. ఉచిత ప్రవేశం కల్గించిన ప్రదర్శనను పట్టణ ప్రజలు ఒక మోస్తరుగా చూసి సంతృప్తి చెందారు. మొత్తం మీద 'వ్యవసాయం' పేరుతో వ్యవసాయేతర ప్రదర్శన జరపడంలో అధికార్లు 'విజయం' సాధించారని చెప్పవచ్చు.

ఏమైనా ఆకర్షణీయంగా వ్యవసాయ ప్రదర్శన జరపాలనే ఆలోచనను అభినందించాలి. పై విధమైన రోపాలు లేకుండా సరైన సమయంలో పూర్తిగా రైతుల భాగస్వామ్యంతో ప్రదర్శన జరపగలిగితే రాష్ట్రంలో ప్రకాశం జిల్లా వ్యవసాయ ప్రదర్శన ప్రత్యేకత చాటుకొనగలిగేది. ముందు ముందు రైతును రాజు' ను చేయు ప్రదర్శన ఏర్పాటు చేయగలరని ఆశిద్దాం. ★

మన దేశములో ఆహారపు అలవాట్లు

మన దేశీయుల ఆహారము : క్రిందటి అధ్యాయములో మనకు అవసరమైన పోషక పదార్థాల కొరకు తినవలసిన ఆహార పదార్థాల రకాలు, వాటి పరిణామాలు తెలుసుకున్నాము. మన దేశంలో ఏ ఏ ప్రాంతాలలోని ప్రజలు ఏ ఏ రకపు ఆహారం తింటారో - వాటివల్ల అవసరమైన పోషకాహారం ఏ విధంగా లోపిస్తుందో కూడా తెలుసుకోవడానికి ఈ అధ్యాయము ఉపయోగపడుతుంది.

మన దేశములో గుజరాత్ పడమర దిశ, కేరళ దక్షిణపు దిశ, కలకత్తా నగరము తూర్పు దిశ, పంజాబు ఉత్తరపు దిశన ఈ నాలుగు విధిన్న ప్రాంతాలలో నగటున ప్రజలు తినే ఆహారపు పరిమాణాలను తెలిపే క్రింది పట్టిక ఒకసారి పరిశీలిద్దాము. ఈ పట్టికలోని అంకెలు అంశాలూ ఇంటింటికీ వెళ్ళి సేకరింపబడినవి. ఆ క్రిందటి రోజున గృహిణి తన ఇంట్లో ఏ ఏ వంటకాలు చేసిందో - బయట గాని మరెక్కడయినా

గాని ఏమేమి తిన్నారో అడిగి తెలుసుకుని పట్టికను తయారు చేశారు. ఆ విధంగా అన్ని తరగతులకు చెందిన పెక్కు కుటుంబాలను కలుసుకుని, వారు తినే అన్ని రకాల ఆహారాన్నీ సక్రమంగా రికార్డు చేసినట్లయితే, అటువంటి ఆహార పర్యాలోకనంవల్ల అనలు ప్రజలు తినే ఆహారాన్ని గురించి మనకు సరియైన అభిప్రాయము కలుగుతుంది.

ఆ ఆహార పర్యాలోకన (సర్వే) చేసే వివరాలు సేకరించటం వివిధ కాలాలలో - వివిధ సంస్థల ప్రతినిధుల ద్వారా జరగటంచేత పలితాలన్నీ ఒక పద్ధతిలో లేవు. ఎలా అంటే - పండ్లు ఏ పరిమాణంలో తింటారో ప్రత్యేకంగా కాక ఇతర పదార్థాలతో కలిపిన సూచనలు ఉన్నాయి. అయినప్పటికీ ఆహార వివరాలు ఏమి విశదీకరిస్తాయో తెలుసుకోవటం వల్ల ప్రయోజనము ఉంటుంది.

ప్రతిరోజూ భర్చు అయ్యే ఆహార పదార్థాలు

	గుజరాత్	కేరళ	కలకత్తా	పంజాబు	తినవలసినదిగా సూచించిన ఆహార పరిమాణము
	నగటున ఒక మనిషికి కావలసిన గ్రాముల లెక్క				
ఆహారధాన్యాలు వాటి పిండ్లు	425	299	343	519	342
పప్పులు వాటి పిండ్లు	50	26	37	35	68
ఆకు కూరలు	2	5	14	44	106
ఇతర కూరగాయలు	78	18	88	93	56
దుంపలు, వ్రేళ్ళు	34	165	109	93	63
పండ్లు	-	36	36	13	36
పాలు, పాలతో తయారయిన వస్తువులు	100	54	106	317	172
క్రొవ్వులు, నూనెలు	20	21	22	17	35
మాంసము	5	3	12	7	21
చేపలు	2	107	29	7	21
గ్రుడ్లు	-	25	4	7	13
చక్కెర, బెల్లము	36	37	32	97	38
ఇతర వస్తువులు	3	72	78	-	-

● ఇతర వస్తువుల జాబితాలో టీ, కాఫీ, బ్రెడ్, చిక్కెట్లు, బిస్కెట్లు, ఊరగాయలు, అవ్పడాలు, కొబ్బరి మసాలాలు, పండ్లు ఉంటాయి.

1994-95 సంవత్సరానికి ప్రణాళికలో భాగం తరహా సాగునీటి ప్రాజెక్టుల వివరాలు
 డి. కృష్ణారావు

వ. నెం.	ప్రాజెక్టు పేరు	తాజా అంచనా వ్యయం	93 డిశంబరు నాటికి ఖర్చు చేసినది	1994-95 బడ్జెట్ అంచనా	ఇంకా అవసరమయిన నిధులు
ఎదేలీ పహాయ ప్రాజెక్టులు :					
1.	శ్రీరాంసాగర్ ప్రాజెక్టు	102700	760.01	51.00	266.99
2.	శ్రీశైలం కుడిగట్టు కాలువ	975.00	249.24	51.00	725.76
		2002.00	1009.25	102.00	992.75
కొనసాగుతున్న ప్రాజెక్టులు :					
1.	నాగార్జున సాగర్ ప్రాజెక్టు	857.00	19.182	26.00	837.818
2.	శ్రీశైలం ఎడమగట్టు కాలువ	967.00	60.464	18.00	906.536
3.	తెలుగు గంగ ప్రాజెక్టు	1120.00	586.58	60.00	533.42
4.	సోమశిల ప్రాజెక్టు	296.00	174.90	8.00	121.10
5.	గోదావరి బ్యారేజీ	158.04	146.25	5.00	11.79
6.	వంశధార 1 వ దశ	73.85	53.53	6.50	20.32
7.	వంశధార 2 వ దశ	410.74	6.11	0.786	404.63
8.	తుంగభద్ర ఎగువ కాలువ	193.00	137.30	14.00	55.70
9.	సింగూరు ప్రాజెక్టు	130.40	124.67	6.50	5.43
10.	జూరాల ప్రాజెక్టు	275.00	168.91	30.00	106.09
11.	నిజాం సాగర్ ప్రాజెక్టు	34.26	23.05	0.75	11.21
12.	పులివెందుల బ్రాంచి కాలువ	26.78	16.64	2.00	10.14
కొత్త భారీ నీటి ప్రాజెక్టులు :					
1.	శ్రీరాంసాగర్ ప్రాజెక్టు 2వ దశ	450.50 (గత సం అంచనా)	--	0.10	--
2.	సుంకేశుల బ్యారేజీ	33.92 (గత సం అంచనా)	10.34	4.00	23.58
3.	పులిచింతల	269.00	1.00	0.10	268.00
4.	అలగనూరు బాలెస్లింగ్ రిజర్వాయర్	28.00	1.05	1.00	26.95
5.	గాలేరు నగరి	1296.37	0.95	10.00	1295.42
6.	పోలవరం	3030	0.03	0.10	3029.97
7.	భీమ ప్రాజెక్టు	359	--	0.10	--
8.	హంద్రినీవా సుజల స్రవంతి	--	0.11	7.00	--
9.	గన్నవరం ఆక్విడక్ట్ (కొత్తది)	15.50	4.18	1.80	11.32

కరువు పనులు తక్షణం చేపట్టాలని
రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా మార్చి 28న
జరిగిన ప్రదర్శనలు, ధర్నాలు

Address

To

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	RW01A 126
పుస్తకం పేరు	దేవుని అంకి
తారీఖు	22/8/23
మొదట అట్ట	Yes
వెనుక అట్ట	Yes
మొత్తం పేజీలు	37
పెద్ద సైజు పేజీలు	NO
భాగ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	Pragathi
పేజీలు విడదీసినది	Pragathi
స్కాన్ చేసినది	Pragathi
పరీక్ష చేసినది	MANASA
పేజీలు పరిశీలించినది	MOUNIKA
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చేయబడింది	NO
తప్పులు	NO
పరిస్థితి	Good